BUITENGEWOON BUDGETTEREN

METHODIEK VOOR HET BUITENGEWOON SECUNDAIR ONDERWIJS

biz BudgetinZicht OOST-VLAANDEREN

CAW versterkt welzijn

Project gerealiseerd met de steun van het Fonds voor Financiële Geletterdheid, beheerd door de Koning Boudewijnstichting

DRAAIBOEK

INLEIDING

Met dit draaiboek willen we de leerkrachten uit het buitengewoon secundair onderwijs (BUSO) een methodiek aanreiken om te werken met het thema ‘financiële educatie'. Deze methodiek is er gekomen op vraag van BUSO-leerkrachten die nood hebben aan didactisch materiaal rond ‘leren budgetteren’. Het project werd gerealiseerd met de steun van het Fonds voor Financiële Geletterdheid, beheerd door de Koning Boudewijnstichting.

De methodiek heeft als doel leerlingen voor te bereiden op zelfstandig wonen en te weten te komen welke kosten hierbij komen kijken. Deze methodiek versterkt niet alleen financiële kennis, maar ook financiële attitudes en gezond financieel gedrag bij jongeren.

HELP JIJ ONS DE METHODIEK TE VERBETEREN?

Heb je opmerkingen?

Heb je het op een andere manier aangepakt?

Is een oefening niet helemaal helder?

- Alle opmerkingen zijn welkom via de website: https://www.bizoostvlaanderen.be/aanbod/buitengewoon-budgetteren

DE METHODIEK IN HET KORT

De methodiek Buitengewoon Budgetteren kan gebruikt worden doorheen een volledig schooljaar. De rode draad doorheen de methodiek zijn de kalender en het budgetplan.
Om het budgetplan te introduceren, beginnen de leerlingen met de budgetmap en de bijbehorende voorbereidende opdrachten. Het budgetplan krijgt in de loop van het jaar verder vorm door middel van oefeningen die gekoppeld zijn aan verschillende thema's rond financiële geletterdheid, onder andere: de invloed van reclame, phishing, kredieten en het lezen van een factuur. Wanneer deze verschillende thema's aan bod komen, kan de leerkracht zelf kiezen. Telkens wanneer gestart wordt met een nieuw thema, wordt dit aangeduid op de kalender (magneetbord) aan de hand van een icoon.

Buitengewoon budgetteren omvat heel wat thema's en oefeningen. De oefeningen variëren qua moeilijkheidsgraad en zijn uiteraard niet toepasbaar op elke leerling. Wij hopen door de veelheid aan thema's en didactisch materiaal zoveel mogelijk leerlingen te kunnen bereiken.

Het is aan de leerkracht om in te schatten welke oefeningen gebruikt kunnen worden en welke niet.

We hebben ervoor gekozen om inhoudelijke info over bepaalde thema's beperkt weer te geven. Op die manier blijft het draaiboek overzichtelijk en hanteerbaar. Onder een aantal thema's kan je linken vinden naar extra info.

Naargelang de maatschappelijke noden en tendensen werken wij dit draaiboek bij.

Het draaiboek is opgedeeld in vijf grote delen.

In deel een staat wat je nodig hebt om te kunnen starten met de methodiek.
In deel twee wordt uitgelegd hoe je concreet aan de slag gaat met de methodiek.
In deel drie zitten de oefenblaadjes en verbetersleutels chronologisch volgens het draaiboek
In deel vier zitten de bijlagen chronologisch volgens het draaiboek
In deel vijf vind je de eindbespreking.

INHOUD

1.1 HET MATERIAAL 8

WAT ZIT ER IN DE DOOS? 8

WAT VOORZIE IK ALS LEERKRACHT ZELF? 8

1.2. BASISBEGRIPPEN UITGELEGD 10

1.2.1 HET FINANCIEEL PASPOORT 10

1.2.2 HET BASISBUDGETPLAN 10

1.2.3 BUDGETMAP EN TABBLADEN 10

1.2.4 DE KALENDER (MAGNEETBORD) MET HET MAANDOVERZICHT EN DE ICONEN 11

1.2.5 TOEVAL KAARTEN 13

1.2.6 CHALLENGES EN KWARTETKAARTEN 13

2. AAN DE SLAG! 16

2.1 VOORBEREIDENDE OPDRACHTEN 16

2.1.1 HET FINANCIEEL PASPOORT 16

2.1.2 POST EN ADMINISTRATIE 17

2.1.3 HET BUDGETPLAN OPMAKEN 22

2.2 AAN DE SLAG MET DE KALENDER, DE ICONEN EN DE THEMA'S 28

2.2.1 HET INKOMEN 28

2.2.2 HUREN 32

2.2.3 ENERGIE 44

2.2.4 TELECOM 50

2.2.4 VERZEKERINGEN 54

2.2.5 GEZONDHEID 57

2.2.6. PSYCHOLOGISCH WELZIJN 60

2.2.7. BELASTINGEN 62

2.2.8. WINKELEN 64

2.2.9 RECLAME 72

2.2.10 VERVOER 78

2.2.11 KLEDIJ 82

2.2.12 HUISDIEREN 84

2.2.13 ONTSPANNING 86

2.2.14. EXTRA THEMA'S 90

3. OEFENBLADEREN 106

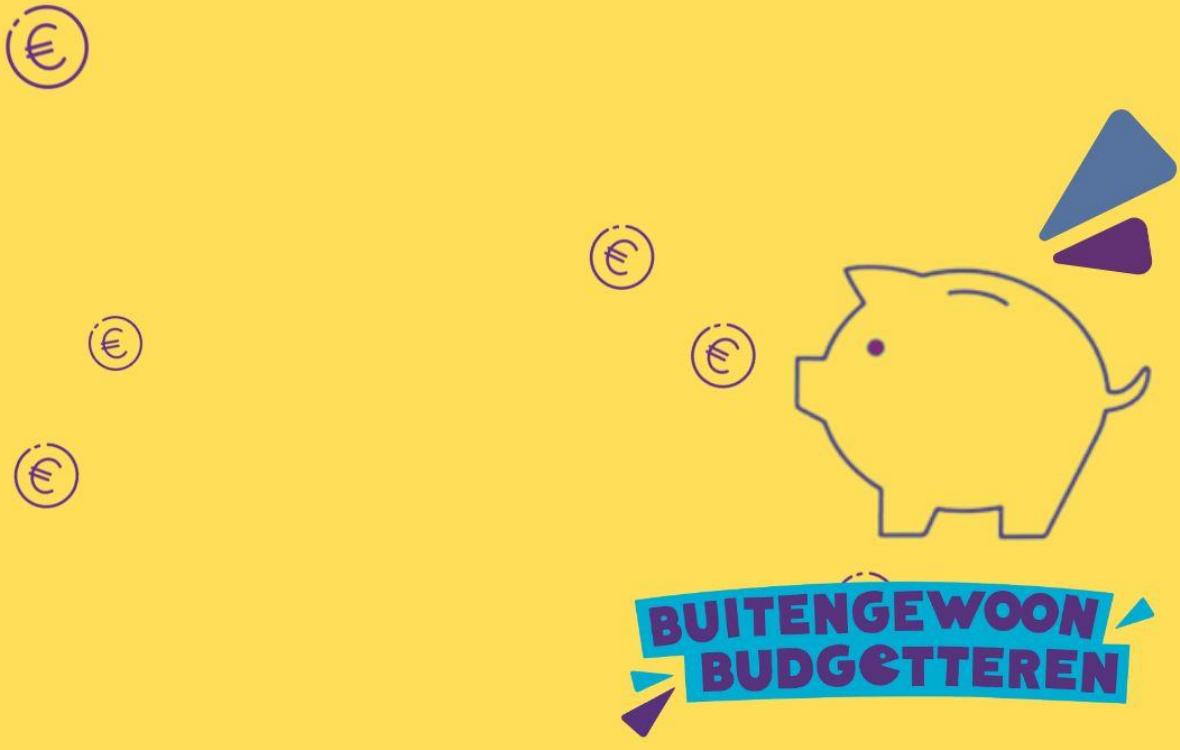
4. VERBETERSLEUTELS 110

5. BIJLAGEN 114

6. EINDBESPREKING 102

7. BRONVERMELDING 116

1. HOE BEGIN IK ERAAN?

1. HOE BEGIN IK ERAAN?

1.1 HET MATERIAAL

WAT ZIT ER IN DE DOOS?

- tabbladenset (1 stuk)
- budgetplan voor elke leerling (5 stuks)
- onderverdelingen van het budgetplan (noemers) (inkomsten, kosten per jaar, …) (1 stuk)
- polaroids met alle soorten inkomsten en uitgaven (1 stuk)
- toeval kaarten (1 stuk)
- kwartetkaarten (1 stuk)
- memorykaarten (1stuk)
- financieel paspoort voor elke leerling (10 stuks)
- supermarktoefening (10 stuks)
- winkelkrantjes (2 stuks)
- inkomstenfiches (1 stuk)
- praatplaat tienerkamer (1 stuk)
- woonmeter (hydrometer) (1 stuk)
- ronde magneten met iconen (1 zakje)
- kopie van het vervoerschema op A3 (1 stuk)
- kopie van het ontspanningsschema op A3 (1 stuk)
- kalender met het maandoverzicht (magnetisch bord) (1 stuk)

WAT VOORZIE IK ALS LEERKRACHT ZELF?

- een ringmap voor elke leerling
- een kopie van de oefenblaadjes en bijlagen die je wil gebruiken voor elke leerling
- tabbladen set voor elke leerling

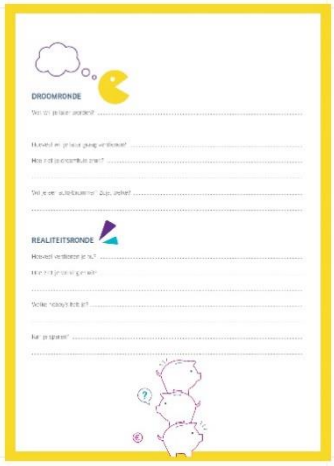
1.2. BASISBEGRIPPEN UITGELEGD

Hieronder leggen wij enkele kernbegrippen uit die de rode draad vormen van de methodiek. Hoe en wanneer je deze zaken moet gebruiken, wordt duidelijk in deel twee.

1.2.1 HET FINANCIEEL PASPOORT

Om de leerlingen warm te maken voor het thema 'budgetteren' gebruiken de leerlingen een financieel paspoort. Het financieel paspoort wordt ingevuld voor de leerlingen aan verschillende opdrachten beginnen. Lees meer in onderdeel 2.1.1 HET FINANCIEEL PASPOORT.

Naar het financieel paspoort kan altijd teruggegrepen worden:
Zijn hun dromen realistisch of moeten ze bijgestuurd worden?

1.2.2 HET BASISBUDGETPLAN

Het basisbudgetplan vormt de rode draad van de methodiek. Het is de bedoeling dat je aan het begin van de methodiek samen met de leerlingen een budgetplan opmaakt zonder bedragen. Naarmate de methodiek vordert en je met verschillende thema's aan de slag gaat, zullen de bedragen in het budgetplan ingevuld worden. Op het einde krijgen de leerlingen een overzicht van alle inkomsten en uitgaven die er zijn als ze alleen gaan wonen.

Meer uitleg over de werkwijze kan je terugvinden onder de opdracht 'budgetplan opmaken' in onderdeel

2.1.3 HET BUDGETPLAN OPMAKEN.

Bij het thema ‘inkomen’ krijgt elke leerling een inkomen van € 1850 om mee aan de slag te gaan. Daarnaast start elke leerling met € 2500 spaargeld. We zijn er ons van bewust dat dit in realiteit niet altijd het geval is, maar we hebben deze keuze gemaakt zodat de leerlingen de huurwaarborg en meubels kunnen betalen. Een belangrijke boodschap om mee te geven aan de leerlingen blijft uiteraard dat je best over spaargeld beschikt alvorens de stap te zetten naar alleen wonen.

1.2.3 BUDGETMAP EN TABBLADEN

Alle leerlingen hebben een ringmap nodig. De ringmap wordt verder in het draaiboek de ‘budgetmap’ genoemd.

De budgetmap kan je zelf voorzien of dor de leerlingen laten maken. Lees meer in onderdeel 2.1.2 POST EN ADMINISTRATIE.

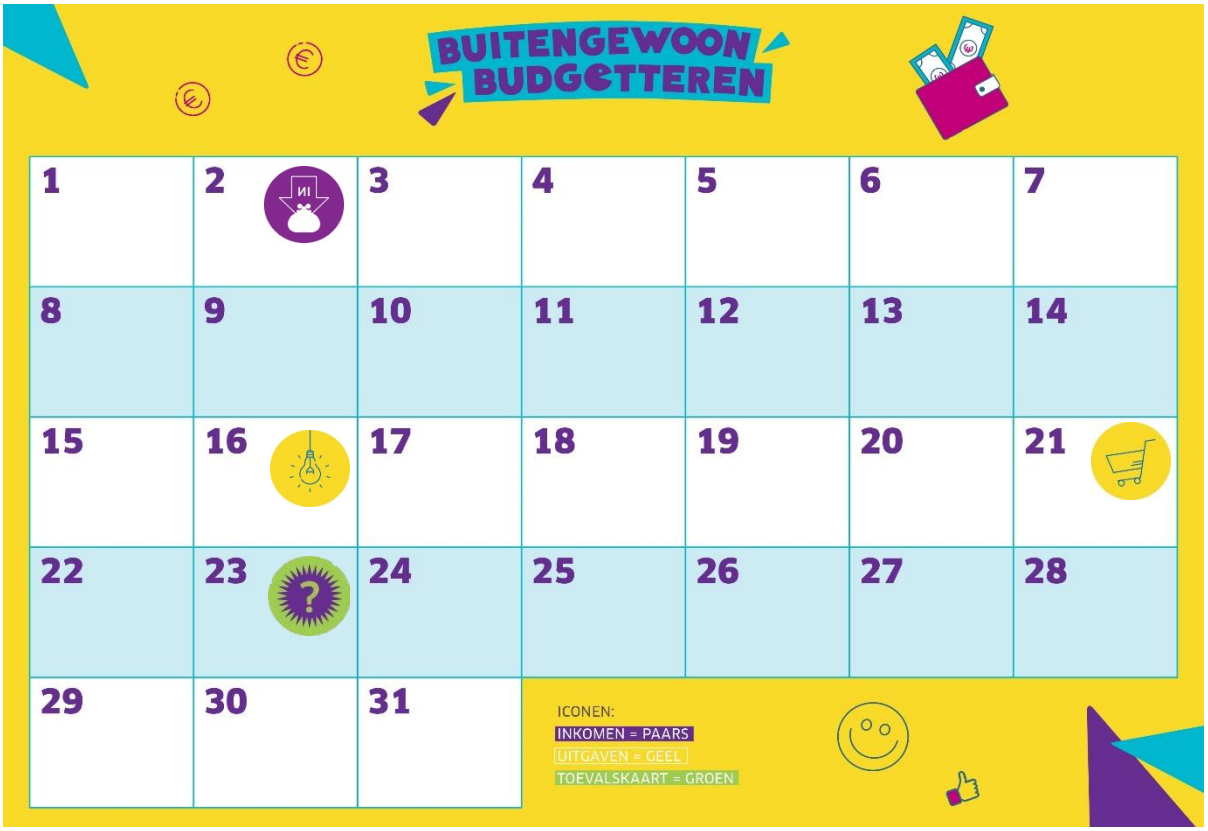
- Het financieel paspoort
- De tabbladen om facturen te klasseren
- De oefenblaadjes (wanneer ze deze gemaakt hebben)

1.2.4 DE KALENDER (MAGNEETBORD) MET HET MAANDOVERZICHT EN DE ICONEN

De kalender is een handig hulpmiddel om het budgetplan te visualiseren.

Bij de kalender horen iconen. Er is een icoon voor het inkomen (paars) en er zijn verschillende iconen voor de uitgaven (geel en blauw). De iconen worden op de kalender geplaatst en kondigen aan dat een bepaald thema behandeld zal worden.

Bij elk icoon (uitgave) zijn oefeningen voorzien (zie deel 2). Iconen kunnen op de kalender blijven hangen of er terug afgehaald worden. Dat bepaal je als leerkracht zelf.

Vb. Op deze kalender hangt de magneet inkomsten op de 2de van de maand. Op die dag begint de klas aan dit thema. Twee weken later zal er op vrijdag de 16de gestart worden met het thema energie. De week nadien staat het icoon van winkelen op de kalender. De leerlingen leren dan meer over budgetvriendelijk koken. Diezelfde week zullen ze ook een toeval kaart trekken.

Legende bij de iconen

Paars icoon:
inkomen

Groen icoon:
Toeval kaarten

Blauw icoon:
extra thema's

Reizen - palmboom

Kerst - kerstboom

Pasen - paasei

Joods inwijdingsfeest- kandelaar of Chanoeka

Ramadan - moskee

Halloween - pompoen

Valentijn - hartje

Verjaardag - verjaardagstaart

Inkomende post - enveloppe

Nieuwjaar - vuurpijl

Geel icoon:
soorten uitgaven

Huur - huis

Energie - lamp

Telecom - GSM

Gezondheid - hart met cardiolijn

Vervoer - fiets

Verzekeringen - paraplu

Belastingen - belasting

Winkelen - winkelkar (dagdagelijkse uitgaven)

Afbetaling - bom

Hobby's - tennisracket met penseel

Huisdieren – pootjes

Gokken/ fraude – spelkaart en pokerchip

Phishing – bankkaart aan vishaak

Promotie – percentage teken

Kledij - kleerhanger

Opgelet: voor de blauwe iconen zijn er geen oefeningen. Dit zijn speciale momenten die plaatsvinden gedurende het jaar, bijvoorbeeld Kerstdag en Pasen. Je kan deze iconen op de kalender plaatsen als je rond deze gebeurtenis iets wil doen in de klas. De iconen kunnen dus flexibel ingezet en gebruikt worden.

> *Bijvoorbeeld: Het icoon met de kerstboom kan je in december hangen op de kalender om de kerstperiode aan te kondigen. Je kan dit echter ook in november gebruiken om de leerlingen erop te wijzen dat er een dure maand aankomt met veel cadeautjes en feesten.*

1.2.5 TOEVAL KAARTEN

De toeval kaarten zijn positieve of negatieve gebeurtenissen. Om dit aan te duiden, maak je gebruik van het groene icoon (vraagteken).

De leerkracht kan op elk moment in de kalender het icoon met het vraagteken laten verschijnen. Het leerdoel hierachter is dat leerlingen te weten komen dat er steeds geld voorzien moet worden voor onverwachte uitgaven.

> *Bijvoorbeeld: het betalen van een boete, een lekkende kraan herstellen, het betalen van een ziekenhuisfactuur enz.*

Naast negatieve gebeurtenissen komen er ook voldoende positieve gebeurtenissen aan bod. Je maakt als leerkracht de keuze of je het bedrag (positief of negatief) laat opnemen in het budgetplan van de leerlingen.

> *Bijvoorbeeld: geld krijgen voor je verjaardag, een belastingvoordeel ontvangen enz.*

1.2.6 CHALLENGES EN KWARTETKAARTEN

Bij de thema's elektriciteit, budgetkoken, wonen, vrije tijd en gezondheid horen challenges en kwartetten. In totaal zijn er 5 kwartetten (20 kaarten).

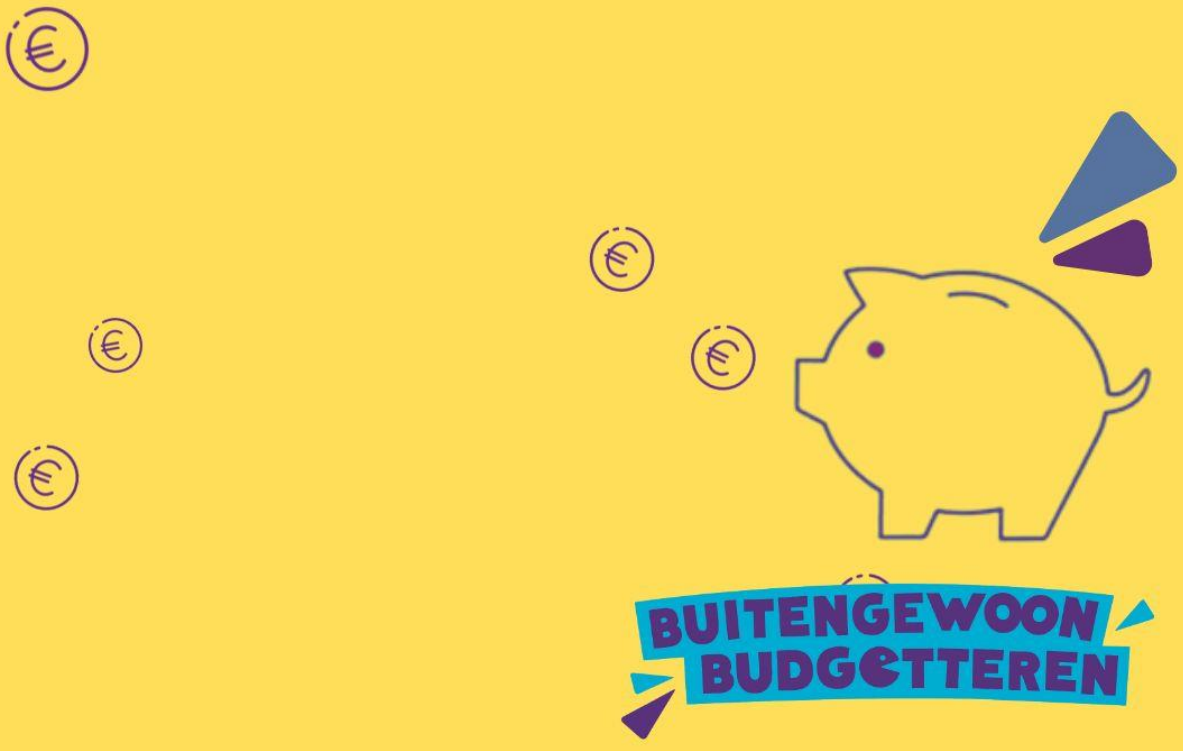
CHALLENGES: Als de leerlingen slagen voor een bepaalde challenge, krijgen ze een kaart uit het daarbij behorende kwartet. Wanneer de leerlingen een kwartet volbrengen, krijgen ze een besparingstip en eventuele korting die bij het thema past.

> *Bijvoorbeeld: Bij elektriciteit moeten de leerlingen gedurende een week letten op het sluipverbruik van toestellen. Indien iedereen van de klas dit doet, verdienen ze hiermee klassikaal 1 kwartetkaart. Als de leerlingen 4 dezelfde kaarten verzamelen dan krijgen ze korting (bedrag zelf te kiezen) op de energiefactuur. De verdiende korting mogen ze aanduiden op hun budgetplan.*

KWARTET: Met de kwartetkaarten kan ook kwartet gespeeld worden om de verschillende tips te herhalen.

In *bijlage 1: Challenges* werden voorbeeld-challenges opgenomen, naargelang het kunnen en de noden van de leerlingen kan de leerkracht zelf nog andere challenges verzinnen.

2. AAN DE SLAG!

2. AAN DE SLAG!

2.1 VOORBEREIDENDE OPDRACHTEN

2.1.1 HET FINANCIEEL PASPOORT

BENODIGDHEDEN

Financieel paspoort en zelftest 'geldtype' zie doos

OPDRACHT: INVULLEN VAN HET FINANCIEEL PASPOORT.

Neem het financieel paspoort uit de doos en kopieer eventueel extra voor de leerlingen. De leerlingen kiezen een foto: een foto van zichzelf, een portrettekening, een typerende afbeelding,...

De leerlingen vullen de zelftest *bijlage 2: "Welk geldtype ben jij?"* in. Het resultaat noteren ze op hun financieel paspoort. Mogelijke geldtypes zijn: 'spaarzaam type', 'bewuste consument' en 'big spender'.

De keuze van het ziekenfonds wordt pas ingevuld nadat het thema gezondheid aan bod is gekomen.

De realiteitsronde kan nog niet ingevuld worden. Dit kan pas na de oefeningen rond inkomen, wonen en vrije tijd.

Na het invullen wordt het financieel paspoort vooraan in de map geplaatst.

2.1.2 POST EN ADMINISTRATIE

BENODIGDHEDEN

Ringmap, tabbladen, facturen, overschrijvingsformulier, computer, fluostift en oefenblaadjes

LEERDOEL

Het doel van deze opdrachten is om de leerlingen te leren omgaan met hun post en administratie. Ze krijgen inzicht in alles wat daarbij komt kijken, zoals het begrijpen van een factuur, het uitvoeren van een overschrijving, het sorteren van een factuur onder het juiste tabblad enz.

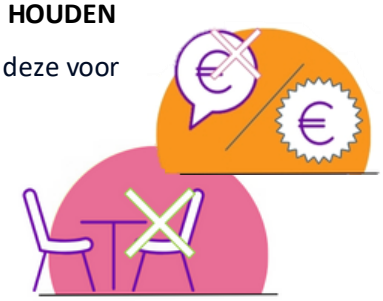
Onderstaande klasgesprekken en opdrachten volgen elkaar op en neem je best stap voor stap door met de leerlingen.

KLASGESPREK: FACTUUR ONTVANGEN

Vraag aan de leerlingen op welke manieren je facturen kan ontvangen.

- Wat zijn de voor- en nadelen van het ontvangen van facturen in je brievenbus?
- Wat zijn de voor- en nadelen van het digitaal ontvangen van facturen?
- Op welke manier zou jij later je post willen ontvangen? Waarom op die manier?

OPDRACHT: TIPS OM JE POST EN ADMINISTRATIE OP ORDE TE HOUDEN

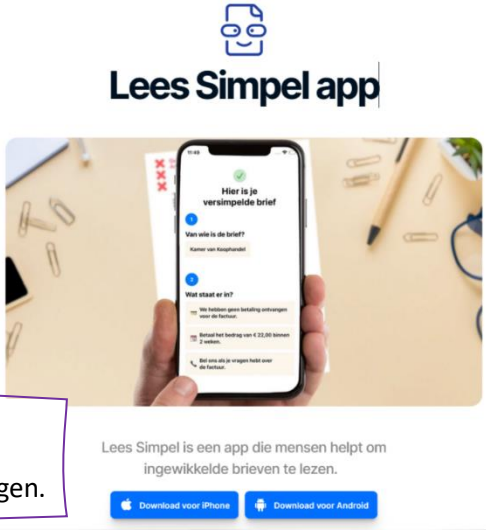
Neem *oefenblad 1: Tips bij post, facturen en administratie* en kopieer deze voor elke leerling.

In deze oefening krijgen leerlingen een aantal tips over hoe ze op een goede manier met hun post moeten omgaan. Door zelf de tips te raden zijn de leerlingen bewuster met de leerstof bezig.

OPDRACHT: LEZEN VAN EEN FACTUUR

Neem uit de facturen van *bijlage 3: Facturen uit de post* een willekeurige factuur en kopieer deze voor elke leerling. De leerlingen duiden met een fluostift de gevraagde zaken aan op de factuur:

- Datum van de factuur
- Klantnummer
- Bedrag dat betaald moet worden
- Gestructureerde mededeling
- Rekeningnummer
- Wie is de begunstigde? Wie is de opdrachtgever?
- Wat gebeurt er als je de factuur niet tijdig betaalt?

Wat geef ik als leerkracht zeker mee na deze opdracht?

Gebruik de Lees Simpel App om brieven te vereenvoudigen.

KLASGESPREK: VERSCHIL TUSSEN EEN DOMICILIËRINGSOPDRACHT EN EEN DOORLOPENDE OPDRACHT

Leg eerst uit aan de leerlingen wat het verschil is tussen een domiciliëringsopdracht en een doorlopende opdracht.

- Wat zijn de voordelen en wat zijn de nadelen van deze betaalwijzen?
- Wat zou jij kiezen? Waarom?

Meer informatie over domiciliëring en doorlopende opdrachten kan je terugvinden in *bijlage 3: Verschil tussen domiciliëring en doorlopende opdracht*

OPDRACHT: BETALEN VIA DOMICILIËRINGSOPDRACHT EN DOORLOPENDE OPDRACHT

Neem *oefenblad 2: Domiciliëringsopdracht of doorlopende opdracht* en kopieer deze voor elke leerling.

De leerlingen duiden aan welke uitgaven je kan betalen met een domiciliëringsopdracht of met een doorlopende opdracht.

Organisatie/bedrijf	Domiciliëringsopdracht	Doorlopende opdracht
Huishuur		
Elektriciteit		
Aardgas		
Sparen		
Gsm abonnement		
Internet		

Differentiatiemogelijkheden

Moeilijk: De leerlingen maken de oefening individueel.

Makkelijk: Maak de oefening klassikaal op het bord. Gebruik hiervoor *bijlage 4: Domiciliëring en doorlopende betaling kaarten* en *bijlage 3: Facturen uit de post*. Hang de noemers *domiciliëring* en *doodlopende betaling* op aan het bord. De leerlingen hangen met plakband of een magneet de verschillende facturen en termen onder de juiste noemer.

OPDRACHT: ONLINE BANKIEREN

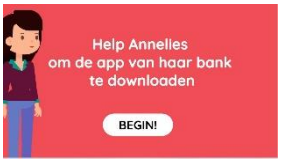
Online bankieren oefen je natuurlijk best online. Gebruik onderstaande oefeningen van 1,2,3 Digit en Wikifin.

Inloggen bij 1,2,3 Digit doe je via itsme. Nadien kan je de oefeningen openstellen voor de leerlingen.

Bank app downloaden:

Help Annelies met het downloaden van haar bank app!

https://www.123digit.be/nl/didactische-tools/download-de-app-van-de-bank-van-annelies

Aan de slag met de demobank:

Ga met de leerlingen naar de demobank van Wikifin. Op deze demobank kunnen leerlingen oefenen op online bankieren. Ze kunnen onder andere overschrijvingen doen, doorlopende opdrachten instellen en hun zicht- en spaarrekening bekijken.

Je geeft als leerkracht zelf een aantal opdrachten, zoals bijvoorbeeld: *Welke betaling deed je op 04/10/2022?*

https://www.wikifin.be/nl/demobank

Rekening betalen:

Help Annelies met het betalen van een rekening!

https://www.123digit.be/nl/didactische-tools/bankieren-met-je-smartphone-inloggen

Bekijk ook de **andere oefeningen** met Annelies via 1,2,3 Digit

Aankopen op het internet:

Toon het filmpje 'Diego koopt iets op het internet'. De leerlingen kunnen individueel, in groepjes of klassikaal de oefening doen.

https://www.123digit.be/nl/didactische-tools/diego-koopt-iets-op-internet

Hoe Payconiq gebruiken?

Oefen om Payconiq te gebruiken. Vlot en veilig.

https://www.123digit.be/nl/didactische-tools/betalen-met-payconiq

OPDRACHT : TABBLADEN MAKEN

Om de facturen bij te houden, heb je tabbladen nodig. Deze kan je heel eenvoudig zelf maken. Gebruik de tabbladen uit de doos als voorbeeld.

Niet in de mogelijkheid om zelf tabbladen te maken? Bestel de tabbladen dan online via https://www.bizoostvlaanderen.be/materiaal

OPDRACHT: KLASSEREN VAN FACTUREN

Deel aan elke leerling de tabbladen uit. Neem met de leerlingen de verschillende tabbladen door.
Per tabblad dat je overloopt vraag je aan de leerlingen welke soort factuur daarbij hoort.

Neem de facturen uit *bijlage 3: Facturen uit de post* en kopieer deze voor elke leerling. Laat de leerlingen individueel of per twee de facturen achter het juiste tabblad stoppen. Neem nadien de opdracht klassikaal door.

Bijvoorbeeld: de factuur van internet, hoort achter het tabblad 'telecom'.

Differentiatiemogelijkheden

Optioneel: Laat de leerlingen zelf facturen meebrengen (vb. het onderhoud van hun brommer, de aankoop van hun gsm, abonnement bij de fitness, …). Dat maakt het geheel realistischer. Op die manier moedig je leerlingen ook aan om facturen, garantiebewijzen, … bij te houden.

2.1.3 HET BUDGETPLAN OPMAKEN

BENODIGDHEDEN

Blaadjes met onderverdelingen van het budgetplan (noemers), polaroids, leeg budgetplan, ingevuld budgetplan, de mogelijkheid om een filmpje te tonen.

LEERDOEL

Het doel van deze opdracht is om inzicht en overzicht te krijgen in maandelijkse inkomsten en uitgaven. Op die manier leren leerlingen kritisch reflecteren en hun gedrag aanpassen. Zoals beschreven in deel 1, is het belangrijk dat je samen met leerlingen eerst doorneemt hoe je een budgetplan moet opmaken. Je hebt zo een goede basis om tijdens de methodiek inkomsten en uitgaven in te vullen.
Onderstaande klasgesprekken en opdrachten volgen elkaar op en neem je best stap voor stap door.

OPDRACHT: STELLINGENSPEL

Laat de leerlingen op een rij staan. Als de leerlingen akkoord zijn met de stellingen, zetten ze een stap vooruit. Zijn ze niet akkoord met de stelling, nemen de leerlingen een stap achteruit. Bij elke stelling bevraag je de leerlingen naar hun mening. Met deze stellingen kan je op een actieve manier het gesprek op gang trekken en de voorkennis van de leerlingen nagaan.

Volgende stellingen kunnen aan bod komen:

- Elke dag een broodje eten is goed voor mijn bankrekening.
- Ik vind het oké om elke maand een nieuwe broek, trui of schoenen te kopen.
- Tijdens een game in-app aankopen doen, is echt nodig om de game te kunnen spelen.
- Ik betaal graag een beetje meer voor een kledingstuk dat langer meegaat.
- Ook als je in de stad woont, heb je een auto nodig?
- Als ik een auto heb, betaal ik enkel de benzine. Dat is toch niet zo duur.
- Ik kan makkelijk sparen.
- Ik maak me geen zorgen over mijn budget in de toekomst.
- Als ik problemen heb met mijn budget, zou ik om hulp vragen.
- Ik vind het leven duur.
- *Vul als leerkracht aan met stellingen over zaken die jouw leerlingen bezighouden.*

OPDRACHT: FILMPJE: 'BUDGETTEREN'

Bekijk samen met de leerlingen de filmpjes rond budgetteren van *Wakosta?! In beeld* van onze collega's BIZ West-Vlaanderen. Deze filmpjes lichten kort toe wat budgetteren is en hoe je het zelf kan doen.

Bespreek met de leerlingen wat ze zagen.

Budgetteren, wat is dat?
Scan de QR-code of gebruik de link https://youtu.be/D9N4tEyGLgY

Budgetteren DIY:
Scan de QR-code of gebruik de link: https://youtu.be/VCf-PCXlQtc

BUITENGEWOON MEER : FILMPJE BUDGETPLAN

Toon aan de leerlingen het filmpje *'Hoe behoud ik overzicht over mijn inkomsten en uitgaven?'* van Wikifin over hoe je een budgetplan opmaakt.

Bespreek met de leerlingen wat ze zagen.

- Hoe kan je je facturen ordenen?
- Hoe noteer ik inkomsten en uitgaven?
- Wat doe ik met geld dat ik over heb op het einde van de maand?
- Wat kan ik doen om te besparen?

Hoe behoud ik overzicht over mijn inkomsten en uitgaven?
Scan de QR-code of gebruik de link: https://youtu.be/jKo9nx9eS5E.

OPDRACHT: INKOMSTEN EN UITGAVEN

Leg het verschil tussen inkomsten, vaste kosten, vaste kosten per maand en leefgeld uit aan de hand van de noemers uit de doos. Leg de noemers op een tafel en verspreid de polaroids uit de doos (uitgaven) willekeurig onder de noemers. Laat de leerlingen zelf zoeken welke polaroid onder welke noemer hoort. Bespreek de oefening klassikaal en geef uitleg over bepaalde begrippen.

De oplossingen kan je vinden in de verbetersleutels: *verbetersleutel 0: Inkomsten en uitgaven polaroids*

Wat geef ik als leerkracht zeker mee na deze opdracht?

Periodieke kosten omrekenen: Bespreek het belang van het omrekenen van periodieke kosten naar bedragen per maand. Je kan aan de leerlingen de tip geven, om het bedrag van de periodieke kosten op een aparte spaarrekening te zetten.

Leefgeld: Leefgeld is geld dat overblijft na het betalen van vaste en periodieke kosten. Het leefgeld omvat alle zaken waarover je geen echte maandelijkse of jaarlijkse factuur krijgt, bijvoorbeeld: dokterskosten, medicatie, voeding, onderhoudsproducten, herstellingen, cadeautjes, kapper, brandstof auto, ...

OPDRACHT: INVULLEN VAN DE NOEMERS OP HET BUDGETPLAN

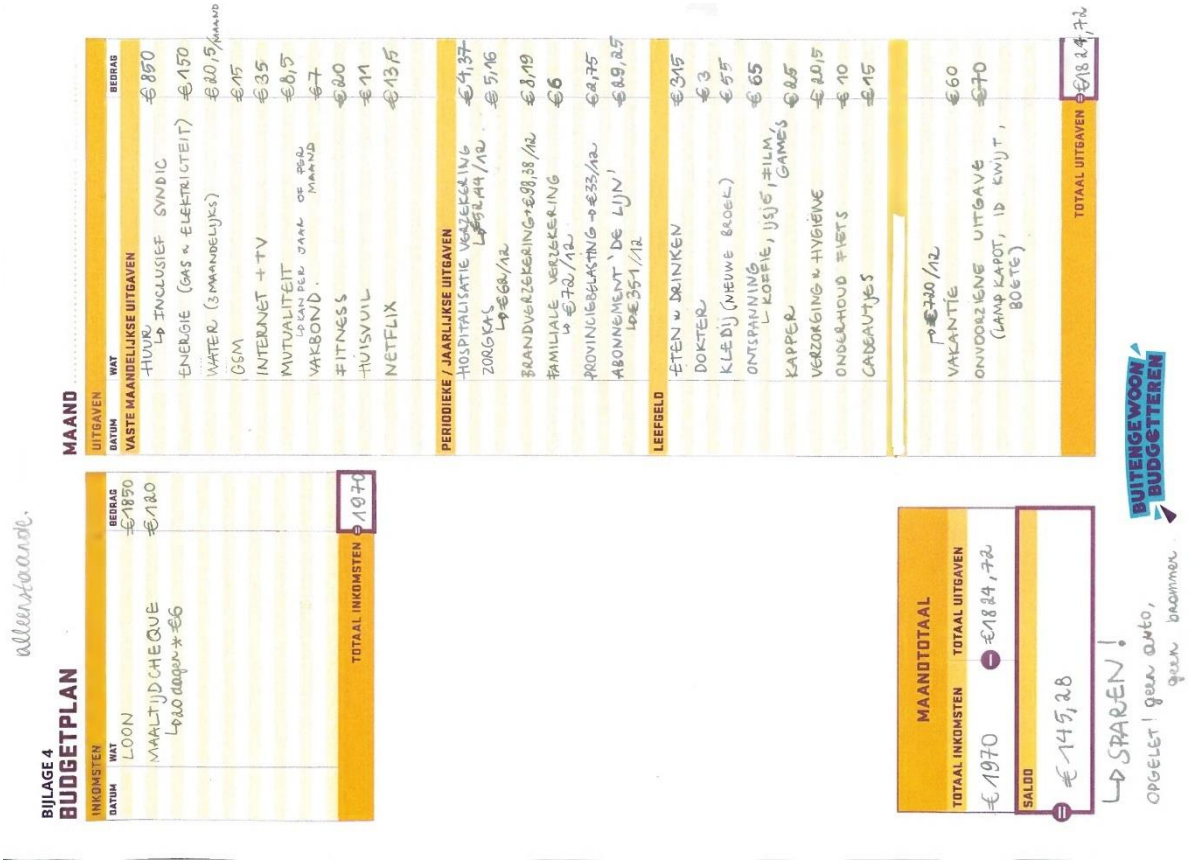
Neem de budgetplannen uit de doos of kopieer *bijlage 5: Budgetplan* bij voorkeur op A3 voor elke leerling. Opgelet deze bijlage bestaat uit 3 versies, een leeg en een deels ingevuld en een ingevuld budgetplan.

De leerlingen nemen nu de verschillende inkomsten en uitgaven over op het budgetplan. Gebruik ter controle het ingevulde budgetplan uit *bijlage 5: Budgetplan*. Je kan de leerlingen in groepjes aan de opdracht laten werken, maar zorg ervoor dat elke leerling een eigen budgetplan heeft.

Niet alle inkomsten en uitgaven die onder de noemers liggen, moeten worden opgenomen in het budgetplan. Selecteer met de leerlingen de meest voorkomende uitgaven.

Het basisbudgetplan met de indeling is nu klaar.
Zoals eerder werd aangegeven, worden de bedragen pas later ingevuld (naarmate de leerlingen meer oefeningen maken in deel 2.2.).

De leerlingen stoppen het budgetplan in hun budgetmap.

Vb. ingevuld budgetplan voor een alleenstaande starter met loon van een medewerker in een maatwerkbedrijf

Differentiatiemogelijkheden

Moeilijk: De leerlingen noteren zelf alle inkomsten en uitgaven op hun budgetplan.

Makkelijk: De leerlingen krijgen een ingevuld budgetplan waarop ze doorstrepen wat voor hen niet van toepassing is.

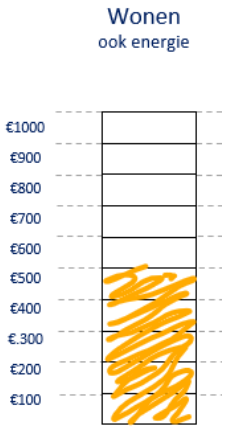
OPDRACHT: VERDELING VAN DE UITGAVEN IN BELGIË:

Om de verdeling van het gemiddeld inkomen te visualiseren kan je kiezen uit twee oefeningen.

Differentiatiemogelijkheden

Variatie 1: Neem *oefenblad 3: Uitgaven van een gemiddeld gezin TAART* en kopieer deze voor elke leerling.

Op het oefenblad staat een taartdiagram met verschillende onderdelen. De leerlingen kleuren de verschillende taartstukken in, telkens met een andere kleur. Op die manier krijgen de leerlingen een overzicht en zien ze waar veel of minder van hun maandbudget naar toe zal gaan.

Variatie 2: Neem *oefenblad 4: Uitgaven van een gemiddeld gezin BUGETMETERS* en kopieer deze voor elke leerling.

Op het oefenblad staat een budget van 1800 euro. De leerlingen duiden aan hoeveel geld ze denken dat een gemiddeld gezin uitgeeft aan wonen, eten, ontspanning, … Ze doen dat door de meters te kleuren. Zorg ervoor dat het bedrag klopt (optelsom €1800).

OPDRACHT: FILMPJE: 'SPAREN'

Bekijk samen met de leerlingen de filmpjes rond sparen van *Wakosta?! In beeld* van onze collega's BIZ West-Vlaanderen. Deze filmpjes lichten kort toe wat sparen is en hoe je het zelf kan doen.

Bespreek met de leerlingen wat ze zagen.

- Wat is sparen volgens jou?
- Waarom is sparen zo belangrijk?
- Waarvoor kan je sparen?
- Op welke manier spaar je?
- Wat betekent intrest?
- Waar kan je terecht met je vragen over sparen?

Sparen, wat is dat?
Scan de QR-code of gebruik de link https://youtu.be/mF9Sw7ThcqI

Sparen DIY:
Scan de QR-code of gebruik de link: https://youtu.be/CN_6Sy9URD8

OPDRACHT: WOORDZOEKER VASTE- EN PERIODIEKE KOSTEN

Neem *oefenblad 5: Zoek mij! jaarlijkse kosten, maandelijkse kosten en leefgeld* en kopieer deze voor elke leerling.

De leerlingen duiden in de woordzoeker de begrippen aan die te maken hebben met vaste en periodieke kosten.

BUITENGEWOON MEER: MIJN GELD EN IK

Ga samen met de leerlingen eens naar de algemene info over jongeren en omgaan met geld: https://mijngeldenik.be of gebruik de QR-code.

Wat geef ik als leerkracht zeker mee na deze opdrachtenreeks?

Het is belangrijk om een inzicht te hebben over je inkomen en uitgaven. Denk na over wat je uitgeeft en zal moeten uitgeven. Gebruik een budgetplan of de Wakosta?!-app

2.2 AAN DE SLAG MET DE KALENDER, DE ICONEN EN DE THEMA'S

2.2.1 HET INKOMEN

BENODIGDHEDEN

Kalender met icoon inkomen (paars), inkomstenfiches, post-its, oefenblaadjes, eventueel een computer met internet waar de leerlingen iets kunnen opzoeken.

LEERDOEL

Leerlingen leren de verschillende soorten inkomsten kennen.

Aandachtspunt: De leerlingen nemen eerst verschillende soorten inkomsten door. Op het einde van de opdrachtenreeks krijgen alle leerlingen een vast inkomen van € 1850 euro per maand waarmee ze in het verdere verloop van de methodiek aan de slag gaan.

Plaats het icoon inkomen op de kalender bijvoorbeeld op de tweede dag van de maand

OPDRACHT: SOORTEN INKOMSTEN

Neem *oefenblad 6: Op onderzoek: Soorten inkomsten* en kopieer deze voor elke leerling.

Om de leerlingen in groepjes te verdelen, kan je werken met een draaischijf. Dat kan online via volgende link: https://wheelofnames.com/nl/3tx-tbm

De leerlingen met hetzelfde inkomen, gaan samen in een groepje zitten. De mogelijke inkomsten zijn: werkloosheidsuitkering, loon, inschakelingsuitkering, ziekte-uitkering en leefloon. Elk groepje krijgt een oefenblad met richtvragen. Samen vullen ze dit in.

De leerlingen stellen de inkomsten aan elkaar voor.

Differentiatiemogelijkheden

Moeilijk: De leerlingen zoeken de verschillende inkomsten online op.

Makkelijk: De leerlingen gebruiken de inkomstenfiches uit de doos (opgelet: deze cijfers kunnen licht verschillen van de cijfers die je online vindt).

OPDRACHT: ZOEKTOCHT IN DE KLAS ROND INKOMSTEN

De leerkracht schrijft op post-its de kernwoorden die op *oefenblad 7* staan. Deze kernwoorden zijn typerend voor een soort inkomen. De leerkracht verstopt deze post-its in het klaslokaal. De leerkracht schrijft de 5 soorten inkomsten op het bord.

De leerlingen zoeken de post-its en kleven die onder het juiste inkomen. Neem de resultaten klassikaal door en vul het kader samen in.

Differentiatiemogelijkheden

Individueel: Laat je de leerlingen liever individueel werken, gebruik dan het *oefenblad 7: Op jacht naar inkomsten*. De leerlingen zoeken naar de woorden die bij elkaar horen op hun blad en plaatsen die onder het juiste inkomen.

OPDRACHT: QUIZ OVER DE SOORTEN INKOMSTEN

Met een quiz kan je op een speelse manier de kennis van de leerlingen testen en herhalen. De quiz vind je online via:

https://www.bizoostvlaanderen.be/aanbod/buitengewoon-budgetteren

Differentiatiemogelijkheden

Moeilijk: De leerlingen werken zonder blaadje. Moeilijkere vragen starten vanaf slide 9.

Makkelijk: De leerlingen houden hun blaadje bij. De quiz wordt gespeeld tot slide 8.

OPDRACHT: VUL HET BEDRAG IN OP HET BUDGETPLAN

Vul nu het inkomen van € 1850 in op het budgetplan.

Dat bedrag werd gekozen om ervoor te zorgen dat de methodiek een positief verhaal blijft. Het is immers niet de bedoeling om leerlingen op voorhand te demotiveren bij de stap naar het alleen wonen. Vraag aan de leerlingen of dit bedrag overeenkomt met wat ze hebben genoteerd in de droomronde op hun financieel paspoort.

Differentiatiemogelijkheden

Variatie 1: Je kan er als leerkracht voor kiezen om de leerlingen meer of minder te laten verdienen.

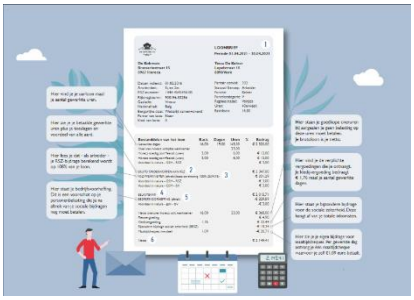
Variatie 2: Je kan de leerlingen zelf een beroep laten kiezen en het startersinkomen noteren.

OPDRACHT: ONDERDELEN LOONFICHE BEKIJKEN

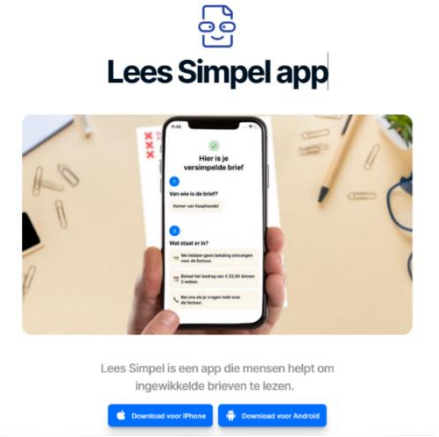
Bekijk de video (Wikifin) waarin de loonbrief wordt toegelicht.

https://www.youtube.com/watch?v=7Mnq88PmbFw

Via de volgende website kan je met de leerlingen de verschillende onderdelen van een loonbrief bekijken.

https://www.guidea.be/Nieuws/Artikel/Id/888/Wat-staat-er-op-je-loonbrief

Via de Lees Simpel app kunnen de leerlingen verschillende belangrijke brieven makkelijker lezen.

Differentiatiemogelijkheden

Variatie: Neem *oefenblad 8: de onderdelen van een Loonfiche*

De leerlingen noteren op het oefenblad naast de cijfertjes, het juiste begrip en geven een korte omschrijving in eigen woorden.

WAT STAART ER OP MIJN LOONBRIEF?

Op de ommezijde zie je een loonbrief. Op de loonbrief staan enkele belangrijke onderdelen aangeduid met een cijfer.

Noteer naast ieder cijfer wat je op de loonbrief terugvindt.
Leg het begrip ook uit.

NUMMER	WAT VIND JE TERUG OP DE LOONBRIEF?	LEG HET BEGRIP UIT.
1	*Persoonlijke gegevens*	*Je rijksregisternummer, geboortedatum. Maar ook of al dan niet getrouwd bent of samenwoont en hoeveel kinderen je hebt. Deze dignen kunnen een invloed hebben op hoeveel belastingen je betaald.*
2		

2.2.2 HUREN

BENODIGDHEDEN

Kalender met icoon 'huisje' (geel), internet en computer zodat de leerlingen iets kunnen opzoeken, tijdschriften, oefenblaadjes en powerpoint van de quiz.

LEERDOEL

Met dit thema leren de leerlingen stap voor stap hoe ze zich moeten voorbereiden op het huren van een woning. Thema's die aan bod komen: de zoektocht naar een woning, het bezoek, het huurcontract, een plaatsbeschrijving, de rechten en plichten van de (ver)huurder en de inrichting van de woning.

Plaats het icoon met het huisje op een bepaalde dag van de maand op de kalender.

Aandachtspunt: De leerlingen zijn allemaal alleenstaand in deze methodiek. Ze zoeken dus een huis, studio of appartement voor zichzelf. Zoals eerder aangegeven krijgen de leerlingen een virtuele spaarpot van € 2500 voor de huurwaarborg en de meubelen.

In het thema huren komen verschillende subthema's met oefeningen aan bod:

- Zoektocht naar een woning
- Bezoek aan een woning
- Het huurcontract + overnamedocumenten
- Plaatsbeschrijving
- Rechten en plichten
- Inrichten van de woning
- Alles samen (herhaling)

ZOEKTOCHT NAAR EEN WONING

OPDRACHT: COLLAGE DROOMWONING EN KLASGESPREK

Als opwarmer voor het thema 'huren' kan je de leerlingen een creatieve collage laten maken over hun droomhuis.

De leerlingen kunnen hiervoor terugkijken naar hun financieel paspoort en kijken hoe ze hun droomhuis hebben beschreven. Op basis hiervan kunnen ze hun ideale woning verder uitwerken.

Geef aan de leerlingen een aantal vragen mee die ze moeten beantwoorden in hun collage.

- In welke regio wil je wonen?
- Wil je liever in de stad of op het platteland wonen?
- Welk type woning wil je (appartement, studio, villa of rijhuis)?
- Moet er een tuin zijn of is een terras voldoende?
- Wil je een garage?
- …

De leerlingen mogen hun collage voostellen aan de klasgenoten. Stel tijdens de voorstelling vragen aan de leerlingen om stil te staan bij hun keuze (reflectie). Bijvoorbeeld:

- Waarom kies je voor de stad en niet voor het platteland?
- Wat zijn de voor- en nadelen van wonen in de stad of op het platteland?
- Waarom kies je voor dit type woning?
- Heb je tijdens het ontwerpen van je droomwoning rekening gehouden met wat alles kost?
- Wat is de **huurprijs** van een appartement, studio of rijwoning denk je?

Neem de inkomsten-oefening uit het thema ‘inkomen’ erbij en laat de leerlingen hier nog eens naar kijken. De gangbare regel is dat de kosten voor huur ongeveer een derde mogen bedragen van het maandelijks inkomen om je budget in balans te houden. In de realiteit is dat echter vaak niet altijd mogelijk door de prijzen op de huurmarkt.

OPDRACHT: CHECKLIST WONEN: VAN DROMEN NAAR REALITEIT

Neem *oefenblad 9: Checklist wonen* en kopieer deze voor elke leerling.

Nu de leerlingen weten waar en in welk type huis ze graag willen wonen, is het belangrijk ook stil te staan bij een aantal zaken die belangrijk zijn in de realiteit. Vanuit een klasgesprek zullen de leerlingen tot een aantal conclusies komen die ze verwerken in hun persoonlijke checklist.

Op het oefenblad staan al een aantal zaken die de leerlingen moeten invullen. Volgende vragen kunnen aan bod komen om dit oefenblad toe te lichten of uit te bereiden.
Opgelet! De kolom ‘mijn woning’ vullen de leerlingen nog niet in.

- Wat is een EPC-certificaat? Heeft de woning een EPC-certificaat?
- Is er dubbele beglazing?
- Hoeveel bedraagt de maandelijkse kost voor energie?
- Welke papieren moet ik voorleggen om een woning te huren? Loonbrief? Motivatiebrief?
- Is de woning vlot bereikbaar met het openbaar vervoer? Is de woning niet te ver van je werk?

WENSEN	MIJN WONING
Aantal kamers: ... 2 kamers	x
Ligging: ...	
Garage:	
Tuin/Terras: ...	
Huisdier: ...	
Kostprijs: ...	
Bereikbaar met: ... De trein	NIET
EPC-certificaat: ... Minstens C	x
Dubbele beglazing: ...	
...	
...	

OPDRACHT: DE ZOEKTOCHT NAAR EEN WONING: REALITEIT

Via welke manier kan je op zoek gaan naar een woning? Wie kan er jou helpen bij jouw zoektocht?

Geef de leerlingen de opdracht om een huis te zoeken via websites van verschillende immokantoren, bijvoorbeeld:

www.immoweb.be *www.immovlan.be/nl* *www.zimmo.be*

De leerlingen kijken na de zoektocht naar een woning terug naar de checklist. Ze kunnen op het oefenblad aanduiden of hun wensen ook aanwezig zijn in de woning die ze vonden.

Dit zet de leerlingen aan tot reflectie en het stellen van realistische verwachtingen. Zijn ze bereid om hun wensen aan te passen?

Wat geef ik als leerkracht zeker mee na deze opdrachtenreeks?

De gangbare regel is dat de kosten voor huur ongeveer een derde mogen bedragen van het maandelijks inkomen om je budget in balans te houden.

Een loonfiche, ID-kaart en vaak ook referentiebrief (sollicitatie) zijn nodig om een woning te kunnen huren.

Hou rekening met de EPC waarde van de woning om een hoge energierekening te vermijden. Heeft een woning bijvoorbeeld geen dubbel glas, dan zal jouw energiefactuur véél hoger zijn, omdat je meer moet verwarmen.

BEZOEK AAN DE WONING

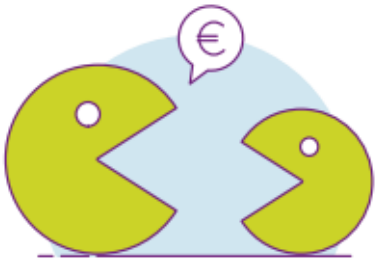
OPDRACHT: MINDMAP EERSTE BEZOEK

Neem *oefenblad 10: Mindmap een woning bezoeken* en kopieer deze voor elke leerling.

Leg uit wat een mindmap is en laat de leerlingen een mindmap maken over het eerste bezoek aan een woning. Ze kunnen deze opdracht alleen of in groepjes maken. Dat kan met woorden en/of tekeningen.

OPDRACHT: ROLLENSPEL HUURDER-VERHUURDER

Met deze rollenspellen kan je de leerlingen voorbereiden op een eerste contact met de verhuurder of het immokantoor.

Rollenspel 1: telefoongesprek

Een leerling speelt de verhuurder, de andere leerling een kandidaat-huurder. De huurder belt naar de verhuurder om een afspraak te maken om de woning te bezichtigen. Laat de andere leerlingen het rollenspel observeren.

Stel na afloop volgende vragen aan de spelers en de observators: Wat vond je moeilijk, wat verliep goed? Welke tips zou je geven aan de huurder?

Draai de rollen om: de kandidaat-huurder wordt nu de verhuurder en omgekeerd.

Rollenspel 2: eerste bezoek aan het huis

Een leerling speelt de verhuurder, de andere leerling een kandidaat-huurder van een klas. Doe alsof je interesse hebt om het klaslokaal te huren. De verhuurder leidt de kandidaat-huurder rond in het klaslokaal en benoemt de sterke punten van het lokaal. Laat de andere leerlingen observeren.

Stel na afloop volgende vragen aan de spelers en de observators: Wat vond je moeilijk, wat verliep goed? Welke tips zou je geven aan de huurder?

Draai de rollen om: de kandidaat-huurder wordt nu de verhuurder en omgekeerd.

Wat geef ik als leerkracht zeker mee na deze opdrachtenreeks?

De verhuurder mag kiezen aan welke kandidaat-huurder hij zijn woning verhuurt. Hij mag niet discrimineren op basis van bijvoorbeeld huidskleur, handicap, geslacht, burgerlijke staat, geaardheid of vermogen. Om discriminatie tegen te gaan, mag hij alleen de informatie vragen die hij nodig heeft om de woning te verhuren.

Het is moeilijk om een woning te vinden en houden zonder inkomen. Om die reden gaat de voorkeur vaak uit naar kandidaat-huurders met een vaste job. Bespreek met de leerlingen wat ze moeten doen als ze nog geen inkomen hebben en toch een huis willen huren, zijn er bijvoorbeeld ouders die borg kunnen staan? Kunnen ze beroep doen op een spaarrekening? Is samenhuizen een optie?

Op de website www.watwat.be kunnen de leerlingen de antwoorden terugvinden op de vaak gestelde vragen over het alleen gaan wonen.

HET HUURCONTRACT

OPDRACHT: HET HUURCONTRACT ONDERTEKENEN + INVULLEN VAN HET BUDGETPLAN.

Neem *oefenblad 11: Fouten in het huurcontract* en kopieer dit voor elke leerling.

De leerlingen krijgen een huurcontract. Hierop moeten ze het bedrag van hun gekozen woning (zie vorige oefening) invullen. De leerlingen ondertekenen dit huurcontract en plaatsen het in hun budgetmap.

De leerlingen vullen het bedrag voor hun woning in op hun budgetplan.

Differentiatiemogelijkheden

Moeilijk: De leerlingen zoeken opvallende voorwaarden in het contract.

Opvallend in het contract:

- Er staat geen telefoonnummer bij de verhuurder
- Je gaat een contract aan van 9 jaar. Je kan in het contract meestal ook anders laten noteren: denk aan een 3-6-9 contract. Tegenwoordig kan je ook een jaar proef nemen.
- Art. 7: Als de huurder iets kapot maakt, moet de huurder het herstellen en ook een boete van €100 betalen aan de verhuurder.
- Art 8: De huurder is verplicht een verzekering te nemen bij huurkantoor Budget In Zicht!
- Art 9: Huisdieren zijn NIET toegelaten.
- Art 10: De huurder is verplicht om de woning op te knappen. De muren moeten groen geverfd worden en de vloer mag alleen maar zwart zijn. De huurder mag alleen maar decoratie ophangen van honden en geen foto's.

Makkelijk: De leerlingen ondertekenen het contract en letten daarbij enkel op correcte gegevens bij hen en de verhuurder.

Opvallend in het contract:

- Er staat geen telefoonnummer bij de verhuurder.

KLASGESPREK: HUURWAARBORG OP EEN GEBLOKKEERDE REKENING

Volgende vragen kunnen aan bod komen:

- Wat is een waarborg? Kan je een voorbeeld geven van een plaats waar je al eens een waarborg moest betalen (vb. locker op school of fitness)?
- Wat zou een huurwaarborg dan zijn?
- Wat wil 'geblokkeerd' zeggen? Kan je een voorbeeld geven van iets dat geblokkeerd is?
- Wat zou een geblokkeerde rekening dan willen zeggen?

OPDRACHT: METERSTANDEN DOORGEVEN

Neem *oefenblad 12: energieovernamedocument* en kopieer deze voor elke leerling.

Indien mogelijk: ga op zoek naar de meterstanden op school en laat de leerlingen de huidige meterstanden invullen. Indien dit niet kan: geef de leerlingen de opdracht om de meterstanden van het huis waar ze wonen in te vullen. Ze kunnen ook bijvoorbeeld een foto nemen van de meterstanden.

OPDRACHT: HUURCONTRACT OPZEGGEN

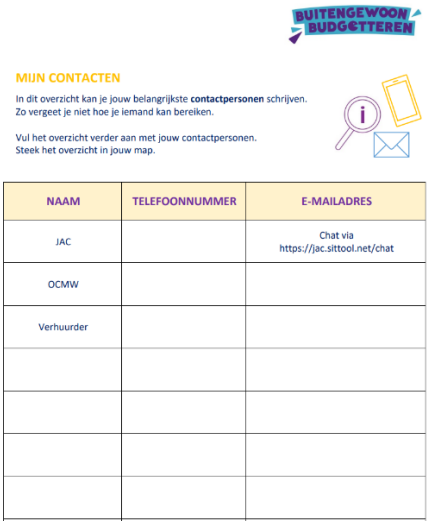
Om een huurwoning op te zeggen, kunnen de leerlingen gebruik maken van een sjabloon. Bekijk het sjabloon via: https://huurdersplatform.be/hb/modeldocumenten/opzegbrief/

Wil je deze brief verzenden, dan doe je dat met een aangetekende zending. Bekijk samen met de leerlingen wat dat is via https://www.bpost.be/nl/brief-versturen/aangetekende-zending-versturen

BUITENGEWOON MEER: CONTACTENBLAD

Neem *oefenblad 13: Mijn contacten* en kopieer deze voor elke leerling.

Maak samen met de leerlingen ook een contactenblad aan en plaats dit in de budgetmap. Op dit blad noteren de leerlingen de contactgegevens van de verhuurder, maar ook van de huurdersbond (huurdersplatform.be). Noteer kort waarvoor ze bij de huurdersbond terecht kunnen. Zo krijgen de leerlingen een eenvoudig overzicht.

BUITENGEWOON BUDGETTEREN

MIJN CONTACTEN

In dit overzicht kan je jouw belangrijkste **contactpersonen** schrijven. Zo vergeet je niet hoe je iemand kan bereiken.

Vul het overzicht verder aan met jouw contactpersonen. Steek het overzicht in jouw map.

NAAM	TELEFOONNUMMER	E-MAILADRES
JAC		Chat via https://jac.sittool.net/chat
OCMW		
Verhuurder		

Differentiatiemogelijkheden

Variatie: De leerlingen maken een eigen contactenblad op papier, via Canva, …

BUITENGEWOON MEER

Kan je de huurwaarborg niet betalen? Dan kan het OCMW in je buurt je mogelijks helpen. Maak een afspraak bij het OCMW om na te gaan of je hiervoor in aanmerking komt.

Heb je conflict met de huisbaas over de huurwaarborg, neem dan contact op met de huurdersbond (huurdersplatform.be).

Leg aan de leerlingen uit dat je een huurcontract kan registreren bij een kantoor van Rechtszekerheid. Dit biedt zowel de huurder als verhuurder bescherming. Als huurder kan je het huurcontract laten registreren, maar je bent hiertoe niet verplicht. De verhuurder van het onroerende goed daarentegen is wel verplicht het huurcontract te laten registeren. Meer info hierover kan je terugvinden via deze link: Registratie huurcontract | FOD Financiën (belgium.be)

Wat geef ik als leerkracht zeker mee na deze opdrachtenreeks?

De huurprijs kan elk jaar geïndexeerd worden. De verhuurder is verplicht jou dit schriftelijk te laten weten.

Leg aan de leerlingen uit dat de verhuurder zal vragen om een huurwaarborg te betalen. Dit is een bedrag van maximaal drie maanden huur die op een geblokkeerde rekening wordt gestort. Een huurwaarborg dient als buffer voor de verhuurder indien je de huur niet betaalt of je schade brengt aan de woning. De verhuurder mag dan geld nemen van de huurwaarborg.

Als de huurperiode goed verloopt, zal je de huurwaarborg bij verhuis naar een andere woning volledig terugkrijgen.

Problemen bij het huren? Een adres: DE HUURDERSBOND

DE PLAATSBESCHRIJVING

OPDRACHT: PLAATSBESCHRIJVING OPMAKEN

Neem *oefenblad 14: Een plaatsbeschrijving van mijn woning* en kopieer deze voor elke leerling.

Leg aan de leerlingen uit dat er ook een plaatsbeschrijving moet gebeuren en leg uit wat dit precies inhoudt.

De leerlingen krijgen de opdracht om een plaatsbeschrijving op te maken van hun eigen kamer thuis, een leefruimte in huis of van het klaslokaal waar ze zich bevinden. Dat kan een individuele opdracht zijn of een groepsopdracht. Op hun oefenblaadje kunnen ze de gevraagde zaken aanduiden.

Differentiatiemogelijkheden

Variatie: Verberg in het klaslokaal een aantal gebreken.

- Een grote kras op de muur achter een kast of kader (gebruik krijt, dat kan je nadien nog afwassen)
- Een vlek op de grond onder een bloempot (gebruik opgedroogde chocolademelk, dat kan je nadien nog losweken)
- ….

Wanneer je nadien samen met de leerlingen de plaatsbeschrijving doorneemt, kan je stilstaan bij de **verborgen gebreken**. Op die manier maak je de leerlingen op een ludieke, doch realistische wijze duidelijk dat het belangrijk is zorgvuldig de plaatsbepaling op te maken.

Wat geef ik als leerkracht zeker mee na deze opdracht?

Plaatsbeschrijving= Aan het begin van een huurperiode wordt een plaatsbeschrijving opgemaakt. Dat is een document waarin de staat van de woning gedetailleerd en per kamer wordt beschreven. Alle gebreken worden hierin opgenomen, zodat je aan het einde van de huurperiode niet verantwoordelijk gesteld wordt voor eerdere gebreken. Een plaatsbeschrijving is verplicht.

OPDRACHT: ONDERHOUD EN HERSTELLING VAN DE WONING

Neem *oefenblad 15: Iets kapot? Wie moet betalen en herstellen?* en kopieer deze voor elke leerling.

De leerlingen duiden aan welke kosten door de huurder en door de verhuurder betaald of hersteld moet worden.

Differentiatiemogelijkheden

Makkelijk: Maak gebruik van *bijlage 6: Herstellingen in de huurwoning: Wie moet wat betalen?* om de leerlingen een handig overzicht te bieden.

Moeilijk Maak gebruik van het boekje ZieZo! … Handig boekje voor huurders (https://www.vlaanderen.be/publicaties/ziezo-handig-boekje-voor-huurders).

OPDRACHT: QUIZ OVER RECHTEN EN PLICHTEN VAN DE HUURDER

Ga naar de juiste PowerPoint via http://www.bizoostvlaanderen.be/ons-aanbod/buitengewoon-budgetteren

Met de quiz herhalen de leerlingen hun eigen rechten en plichten wanneer ze een huis huren.

BUITENGEWOON MEER:

Je kan in je klas iemand van de huurdersbond uitnodigen om uitleg te krijgen over de rechten en de plichten van de huurder.

Op https://huurdersplatform.be/ kan je heel wat informatie vinden over de rechten en de plichten van de (ver)huurder.

INRICHTEN WONING

OPDRACHT + KLASGESPREK: INRICHTEN WONING

Droomronde: de leerlingen mogen dromen over de inrichting van hun woning. Laat de leerlingen nadenken over hoe ze hun huis willen inrichten. Daarna kunnen ze via verschillende websites zoeken naar de prijs van hun spullen. Als deze opdracht volbracht is, worden de verschillende uitgaven opgeteld (bed, kast, plant, bloempot, tafeltje, tapijt, …).

Realiteitsronde: laat de leerlingen reflecteren over hun keuzes in de droomronde door het stellen van volgende vragen:

- Hoeveel hebben jullie uitgegeven aan de inrichting? Vinden jullie dat veel/weinig?
- Waar zouden jullie gaan shoppen?
- Is het bedrag dat jullie hebben uitgegeven aan inrichting haalbaar in het echte leven, …?
- Nu jullie weten wat alles kost, wat zou je niet meer aankopen?
- Zou je veel kunnen uitsparen door tweedehands aankopen? Wie zou naar de kringloopwinkel gaan? Wat zijn voor- en nadelen van tweedehands en de kringloopwinkel?

BUITENGEWOON MEER: REPAIR CAFÉ

Je kan met de leerlingen een kringloopwinkel bezoeken. Heel wat meubels kan je een upgrade geven door een laagje verf of een herstelling. Doe dat eventueel in de klas.

In verschillende steden is een REPAIR CAFÉ waar je hulp en advies van deskundige vrijwilligers kan krijgen bij herstellingen. Vind meer informatie via de website:
https://repairshare.be/toolkits/organisatoren/repair-cafes/

ALLES SAMEN

OPDRACHT: QUIZ OVER DE BOVENSTAANDE ONDERDELEN

Ga naar de PowerPoint via
http://www.bizoostvlaanderen.be/ons-aanbod/buitengewoon-budgetteren

Extra info?

Nood aan een overzicht? Bekijk *ZieZo! … Handig boekje voor huurders*.

https://www.vlaanderen.be/publicaties/ziezo-handig-boekje-voor-huurders

2.2.3 ENERGIE

BENODIGDHEDEN

Kalender en icoon lamp, factuur energie (water, gas en elektriciteit), oefenblaadjes, kwartetkaarten, computer en internet.

LEERDOEL

Door het maken van de opdrachten komen de leerlingen te weten met welke tips ze kunnen besparen op de energiefactuur.

Plaats het icoon met het lampje op een bepaalde dag van de maand op de kalender.

CHALLENGE

Bij dit thema horen challenges. Leerlingen kunnen de kaarten verdienen door de opdracht op de kaart uit te voeren. De leerlingen kunnen ook gewoon kwartet spelen om de tips te herhalen.

OPMERKING

Doorheen het thema energie worden verschillende energietips gegeven. Dat kan voor leerlingen veel worden. Kies op voorhand welke tips je meegeeft en met welke opdrachten je dat doet. Na een oefening noteer je dan een tip op *oefenblad 16: Energie-tips-blad*. Print deze af in het groot voor jezelf. Geef ook de leerlingen een invulexemplaar. Plaats de tips in de map.

OPDRACHT: QUIZ ENERGIE BESPAREN

Ga naar de PowerPoint via http://www.bizoostvlaanderen.be/ons-aanbod/buitengewoon-budgetteren

Verdeel de klas in groepjes van twee of drie leerlingen. De leerlingen doen een quiz rond het besparen van energie.

Differentiatiemogelijkheden

Als start of als herhalingsoefening: Laat de leerlingen gokken en bespreek achteraf OF toon op voorhand enkele tips en gebruik de quiz als herhalingsoefening.

Uitdagendere vragen: Vanaf slide 21 starten moeilijkere vragen aan de hand van cartoons. De cartoons tonen een energietip. Voor sommige leerlingen kan dat een uitdaging zijn.

OPDRACHT: HERHALINGSOEFENING OP HET LEZEN VAN EEN FACTUUR

Neem uit de facturen in *bijlage 3: Facturen in de post* de eindfactuur van elektriciteit en kopieer deze voor elke leerling. De leerlingen duiden de gevraagde zaken aan op de factuur:

- Datum van de factuur
- Klantnummer
- Bedrag dat betaald moet worden
- Gestructureerde mededeling
- Rekeningnummer
- Wie is de begunstigde? Wie is de opdrachtgever?
- Wat gebeurt er als je de factuur niet tijdig betaalt?

GROEPSGESPREK: PRAATPLAAT TIENERKAMER

Leg de praatplaat van de tienerkamer uit de doos op een tafel (kwijt? gebruik de praatplaat *uit bijlage 9*). Vraag aan de leerlingen om aan te duiden waar het fout loopt en wat ze als tips kunnen geven om energie te sparen.

De tips die aanwezig zijn op de praatplaat zijn:

- Open de gordijnen om zonlicht (licht en warmte) binnen te laten.
- Gebruik je het apparaat niet, gebruik de uitknop of trek de stekker uit. OF gebruik een stekkerdoos om sluipverbruik te voorkomen.
- Hang geen kledij of gordijnen op/over de verwarming.
- Pas je kledij aan naar het seizoen, zo hoef je de verwarming niet te hoog te zetten en met een short in je kamer te zitten.
- Zet de verwarming lager bij het slapengaan (thermostatische radiatorkraan).
- (Jeans)broeken gaan langer mee als je ze niet elke keer wast nadat je ze gedragen hebt. Niet alles meteen in de wasmand dus. Beter voor je broek en beter voor de energiefactuur.
- Gebruik zoveel mogelijk LED verlichting en laat lampen niet onnodig branden.
- Een laptop is zuiniger dan een vaste computer. Zet je de helderheid lager, dan verbruik je ook minder.
- Let op met natte was, deze brengt extra vocht in je kamer. Verlucht je daarbij niet, dan kan je hierdoor zelfs schimmel krijgen.
- Verlucht minimaal twee keer per dag je kamer, zodat de ongezonde binnenlucht naar buiten kan. Deze 'verse' lucht warmt bovendien ook beter op in de winter.

OPDRACHT: SLUIPVERBRUIK OPSPOREN

Leg aan de leerlingen uit wat sluipverbruik is. Vraag aan de leerlingen wat ze kunnen doen om het sluipverbruik zoveel mogelijk tegen te gaan.

Hoe herken je sluipverbruik? Sluipverbruikers hebben vaak een of meerdere van de volgende kenmerken:

- Een digitale tijdsaanduiding.
- Een (rood) lampje dat blijft branden nadat je het toestel uitschakelt.
- Een transformator (een apparaat dat de wisselspanning verhoogt of verlaagt), zoals bij halogeenlampen.
- Ze voelen warm aan.
- Een afstandsbediening.

Differentiatiemogelijkheden

Van makkelijk naar moeilijk: Werk stapsgewijs:

- Kunnen leerlingen het sluipverbruik herkennen op de praatplaat?

- Kunnen ze ook het sluipverbruik in hun klas vinden?

- Kunnen de leerlingen de volgende dag het sluipverbruik van thuis vertellen aan de leerkracht?

Wat geef ik als leerkracht zeker mee na deze opdracht?

Sluipverbruik= Sluipverbruik doet zich voor wanneer toestellen in het stopcontact blijven zitten en daardoor energie verbruiken, ook wanneer je ze niet echt gebruikt. Laat de leerlingen in hun klas of in de school zoeken naar sluipverbruik.

Je kan een stekkerdoos met schakelaar gebruiken om te vermijden dat je stroom gebruikt.

OPDRACHT: TOP 5 SLUIPVERBRUIK

De leerkracht schrijft willekeurig toestellen uit 'Grootste sluipverbruikers' op het bord. Daarnaast staan ook andere toestellen. De leerlingen mogen nadien stemmen op het toestel dat volgens hen veel verbruikt in stand-by toestand. Deze toestellen halen de leerlingen dus best uit het stopcontact wanneer ze het niet gebruiken.

Grootste sluipverbruikers: bron fluvius

- (Vaste) computer en bijbehorende randapparatuur: laptop, printer, monitor, luidsprekers, …
- Tv en dvd-speler
- Hifiketen en spelconsole
- Oven en microgolfoven
- Programmeerbare wasmachine of droogkast
- Koffiezetapparaat
- Wekkerradio en nachtlampje
- Opladers van smartphones, computers en tandenborstel

KLASGESPREK: WOONMETER

Neem de thermo- en hygrometer, of beter gezegd woonmeter, uit de doos. De woonmeter geeft uitleg over correct verwarmen en verluchten. Hierdoor kan je energie besparen en schimmel voorkomen. De woonmeter gebruikt iconen en klare taal, waardoor hij erg gebruiksvriendelijk is.

Wil je uitleg geven? Gebruik dan zeker *bijlage 7: De vuistregels bij de woonmeter*. Hierin kan je lezen waarvoor ieder vakje op de woonmeter staat en waarop je goed moet letten.

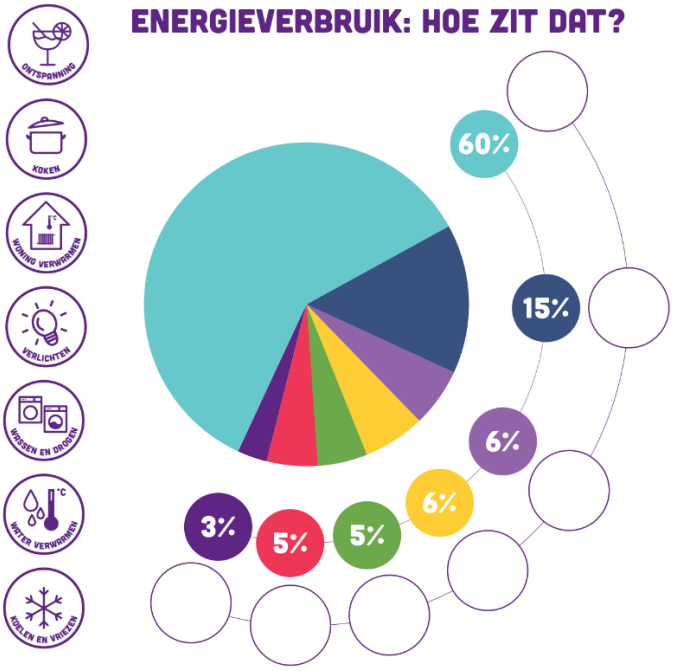
OPDRACHT: ENERGIEVERBRUIK: HOE ZIT DA? + ENERGIETIPS

Neem *bijlage 8: Energieverbruik; Hoe zit dat?*, de bijlage bestaat uit een ingevulde, en niet ingevulde versie.

Het best print je de taartdiagram af op A3. Knip de iconen in de cirkels uit. Hang de taartdiagram op en laat de leerlingen de juiste verbruikspost bij het juiste percentage hangen.

Door deze oefening te maken leren de leerlingen wat de meeste energie verbruikt in huis en waarop je dus ook het meest kan besparen.

Plaats ook de gepaste tips uit *bijlage 8* bij iedere verbruikspost.

Differentiatiemogelijkheden

Moeilijk:

- Laat de leerlingen individueel de iconen op de juiste plaats hangen. Laat de leerlingen ook reflecteren over waarom ze dat icoon op die plaats hangen.
- Print de tips af zonder cirkel. Laat de leerlingen zelf nadenken over welke tips bij welke verbruikspost past.

Makkelijk:

- Plaats de cirkels vooraf op de juiste plaats en overloop klassikaal.
- Print de tips af met de overeenkomstige kleur en icoon. Geef bij iedere verbruikspost de bijhorende tip.

OPDRACHT: ENERGIEPRAATPLATEN + ENERGIETIPS

Neem *Bijlage 9: praatplaten BIZ*.

De leerlingen geven energiebesparende tips aan dit gezin. Alle tips kan je terugvinden op de kaartjes (eveneens in bijlage).

Differentiatiemogelijkheden

Moeilijker:

Laat de leerlingen zelf tips bedenken bij de praatplaten.

Makkelijker:

Druk de tips af en laat de leerlingen de verschillende tips op de juiste plaats op de praatplaat leggen.

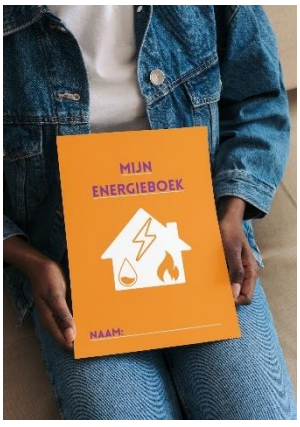

OPDRACHT: INVULLEN VAN HET BUDGETPLAN.

De leerlingen zoeken de verschillende energiefacturen op in hun budgetmap en noteren de bedragen op hun budgetplan.

Nood aan extra info?

Bekijk *'mijn energieboek'* en meer informatie via de site:
https://www.bizoostvlaanderen.be/aanbod/toolbox-energie

Bezoek de site van WatWat

https://www.watwat.be/alleen-gaan-wonen/ik-ga-alleen-wonen-welke-papieren-moet-ik-orde-maken

VREG ENERGIE WIJZER

Info nodig over hoe je de V-test kan doen?

https://www.interwaas.be/wonen/woonwijzer-waasland/mijn-energiefactuur

2.2.4 TELECOM

BENODIGDHEDEN

Kalender met icoon gsm, internet, computer en oefenblaadjes.

LEERDOEL

Door het maken van deze oefeningen komen leerlingen te weten wat de voor- en nadelen zijn van de aankoop van een tweedehandssmartphone. Ze komen ook te weten of een gsm kopen met een abonnement altijd de beste keuze is.

Plaats het icoon met de gsm op een bepaalde dag van de maand op de kalender.

OPDRACHT: TELECOM

Download de oefening Superpromo voor een smartphone van Wikifin via
https://www.wikifin.be/nl/wikifin-school/superpromo-voor-een-smartphone
Om deze oefening te kunnen gebruiken moet je aanmelden.

De leerlingen maken de oefeningen over telecom en de gevaren van een koppelverkoop. Is het wel echt zo voordelig om een gsm van negen euro te kopen? Let op voor de voorwaarden.

De leerlingen bekijken ook hun eigen gebruik, dat doen ze via de website Surfmobiel.be. Ze scrollen op de site naar beneden en bekijken hoeveel data ze verbruiken.

OPDRACHT + KLASGESPREK: DATA VERBRUIKEN

Hoeveel data verbruik jij?

Mobiele data is een belangrijk onderdeel van het telefoonabonnement. Verbruikt iemand te veel, dan moet je bijbetalen. Verbruikt iemand weinig mobiele data, dan heeft die misschien een fout abonnement.

Deze oefening is uitdagend. Begeleid de leerlingen voldoende in de verschillende stappen. Pas aan indien nodig.

STAP 1. DATA WAT?

Stel de startvraag aan de leerlingen: *Wat doe jij het meest met je smartphone?*

Leg uit dat verschillende dingen data verbruiken.

Leg daarbij uit wat data is.

> **Mobiele data** werkt via een simkaart in een apparaat die het mogelijk maakt 'internet uit de lucht te halen'. **Mobiele data** is de hoeveelheid informatie/gegevens die je verbruikt wanneer je een filmpje bekijkt, een foto verstuurd of een spelletje download via het internet.

Geef eventueel wat theorie: 1000 MB staat gelijk aan 1 GB. Jongeren hebben vaak een abonnement van 5 tot 10 GB. 5000 tot 10 000 MB dus.

STAP 2. GOKKEN GEGEVENSGEBRUIK

Laat de leerlingen gokken hoeveel data ze gebruiken tijdens de dag.

- Hoeveel verbruikt 30 min Google maps? 10 MB
- Hoeveel verbruikt 15 min face time? 45 MB
- Hoeveel verbruikt een foto versturen? 1 MB per foto
- Hoeveel verbruikt 15 min Instagram? 25 MB
- Hoeveel verbruikt 1 uur (1 aflevering) Netflix? 2 GB of 2000 MB

STAP 3. GEGEVENSGEBRUIK IN REALITEIT

Laat de leerlingen het echte verbruik zoeken op hun telefoon. Meestal vinden ze dit onder 'instellingen'. Daar staat een vergrootglas 🔍 waarop je **gegevensgebruik** kan ingeven. Zo vind je eenvoudig de gebruikte mobiele data terug.

Wie was juist? Wie zat ernaast? Wie is verrast door zijn dataverbruik?

Wie heeft een abonnement dat past? Wie past het abonnement beter aan? Wie moet bijbetalen voor data?

STAP 4. BESPAREN

Zoek samen met de leerlingen tips om te besparen.

- Muziek downloaden voor je naar buiten gaat.
- Automatisch downloaden van foto's uitzetten.
- Automatische updates van apps uitzetten.
- Apps die data verbruiken op de achtergrond uitzetten.
- Geen video's versturen naar je vrienden zal je niet aangesloten bent op een wifi netwerk.
- Meer tips? Dataverbruik opvolgen | Vlaanderen.be

STAP 5. PLANNEN

Laat leerlingen nadenken over meerdere manieren waarop ze zelf hun dataverbruik kunnen verminderen.

Vb. ik ga overal de wificode vragen, ik ga meteen een muzieklijstje downloaden, …

OPDRACHT: OP ZOEK NAAR HET BESTE TARIEF + BUDGETPLAN INVULLEN

De leerlingen schrijven het bedrag van het gekozen/huidige abonnement op hun budgetplan.

Differentiatiemogelijkheden

Moeilijker: Laat de leerlingen surfen naar de website https://www.bestetarief.be

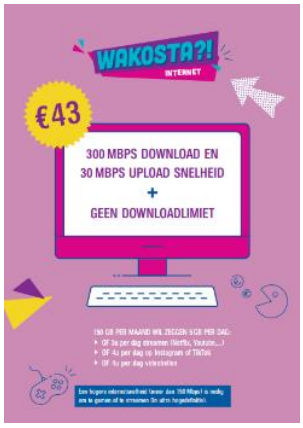
Via deze website kan je prijzen van bellen en surfen op een correcte manier vergelijken.
De leerlingen klikken op de balk 'manueel berekenen' en vullen de gevraagde gegevens (postcode) in. Op deze site kan zowel bundels als enkel GSM abonnementen vergelijken.

Als dat gelukt is, kunnen de leerlingen uit een lijst kiezen wat voor hun situatie de beste provider is. De leerlingen noteren de bedragen op hun budgetplan.

Neutraal: Laat de leerlingen op het internet zoeken naar verschillende providers (minstens 2). Ze zoeken op de website van de provider naar een gepast abonnement en vergelijken de verschillende providers met elkaar.

De leerlingen noteren de bedragen op hun budgetplan.

Makkelijk: Laat de leerlingen kiezen uit een van platen. De leerlingen kiezen een internet en GSM abonnement. (zie *bijlage 10.: Internet en GSM abonnementen.*

Wat geef ik als leerkracht zeker mee na deze opdrachten?

Bekijk ook eens je andere abonnementen. Stel jezelf de vraag of je ze nog wil behouden of is het niet beter om een goedkopere producent of leverancier te kiezen?

Geef de leerlingen mee zo veel mogelijk wifi te gebruiken op andere locaties. Door gewoon de code te vragen wanneer je wifi nodig hebt bij vrienden, in het restaurant, in het museum, … verbruik je jouw eigen mobiele data niet meteen op en betaal je geen overbodige kosten.

2.2.4 VERZEKERINGEN

BENODIGDHEDEN:
Internet, computer en oefenblaadjes

LEERDOEL:
De leerlingen komen te weten welke soorten verzekeringen er zijn, wat ze betekenen en wat het belang is van verzekeren tegen risico's.

Plaats het icoon met de paraplu op een bepaalde dag van de maand op de kalender.

KLASGESPREK: FILMPJE 'VERZEKERINGEN'

Bekijk samen met de leerlingen de filmpjes rond verzekeringen van *Wakosta?! In beeld* van onze collega's BIZ West-Vlaanderen. Deze filmpjes lichten kort toe wat verzekeringen zijn en hoe je het zelf kan doen.

Een verzekering, wat is dat?
Scan de QR-code of gebruik de link https://youtu.be/tLxJkFM6XPg

- Wanneer heb je een verzekering nodig?
- Wat is een polis?
- Hoe noem je het deel van de kosten dat je eerst zelf moet betalen, voordat de verzekering de rest vergoedt.

Welke verzekeringen zijn er?
Scan de QR-code of gebruik de link https://youtu.be/Wxpsyxzm-LA

- Welke verzekeringen zijn verplicht?
- Welke verzekeringen zijn niet verplicht, maar wel een goed idee?
- Heb je alle verzekeringen nodig? Ook een smartphone verzekering?
- ...

BUITENGEWOON MEER: FILMPJES SOORTEN VERZEKERINGEN EN BIJHORENDE VRAGEN

Toon aan de leerlingen de volgende filmpjes over de verschillende verzekeringen. Stel hen telkens een aantal vragen om de essentie van de video te herhalen en stil te staan bij de soorten verzekeringen.

Familiale verzekering https://www.youtube.com/watch?v=qRBzfmuri9I

- Leg in je eigen woorden uit wat een familiale verzekering betekent.
- Geef een voorbeeld van een situatie waarbij je gebruik kan maken van deze verzekering.
- Wat zijn voordelen van deze verzekering?
- Zou je later een familiale verzekering afsluiten? Waarom wel? Waarom niet?

Diefstalverzekering https://www.youtube.com/watch?v=eLq-DkDOmaU

- Leg in je eigen woorden uit wat een diefstalverzekering betekent.
- Wat zijn voordelen van deze verzekering?
- Zou je later een diefstal verzekering afsluiten? Waarom wel? Waarom niet?
- Wat kan je doen om je huis er bewoond te laten uitzien?

Rechtsbijstandverzekering: https://www.youtube.com/watch?v=M49y2zjwDdg

- Leg in je eigen woorden uitleggen wat een bijstandsverzekering betekent.
- Geef een voorbeeld van een situatie waarbij je gebruik kan maken van deze verzekering.
- Wat zijn voordelen van deze verzekering?
- Zou je later een bijstandsverzekering afsluiten? Waarom wel? Waarom niet?

Brandverzekering: brandende kerstboom https://www.youtube.com/watch?v=wbklh5fx5Ck

- Wat zijn de voordelen van deze verzekering? Een brand in huis is snel gebeurd, **daarom is een brandverzekering verplicht**.
- Geef een ander voorbeeld van een situatie waarbij je gebruik kan maken van deze verzekering. Je zag dit niet in de video, maar laat de leerlingen raden.

OPDRACHT: 'STAPPENPLAN HOE VERZEKER JE JE?'

Neem *oefenblad 17: Een verzekering aanvragen: stappenplan.* en kopieer deze voor elke leerling.

Dit oefenblad bouwt stapsgewijs op hoe je een verzekering aanvraagt. Leerlingen vullen dit in aan de hand van de video: Verzekeren DIY
Scan de QR-code of gebruik de link:
https://youtu.be/6ru3mWOQ6Y0

BUITENGEWOON BUDGETTEREN

EEN VERZEKERING AANVRAGEN - STAPPENPLAN

Hoe vraag je een verzekering aan? Welke stappen moet je zetten? **Bekijk de video en vul het stappenplan aan.**

VERZEKEREN DIY!

GEBRUIK DIT STAPPENPLAN ALS JE ZELF EEN VERZEKERING WIL AANGAAN.

STAP 1

Bekijk eerst goed wat je nodig hebt. De verplichte verzekeringen eerst. Bekijk nadien ook de niet-verplichte, maar noodzakelijke verzekeringen.
Wat zijn de verplichte verzekeringen?

Welke verzekeringen zijn niet verplicht maar wel noodzakelijk?

OPDRACHT: MEMORY SOORTEN VERZEKERINGEN

Om alle soorten verzekeringen te herhalen, kunnen de leerlingen een memory-spel spelen (zie doos).

Hierin herhalen ze zowel de verzekeringen uit het dagelijkse leven (vb. brandverzekering), als de verzekeringen in de gezondheidszorg (vb. mutualiteit). Je speelt deze memory dan ook best, nadat je beide thema's (verzekeringen en gezondheid) behandeld hebt.

BUITENGEWOON MEER: WELKE VERZEKERING HEEFT X NODIG?

Differentiatiemogelijkheden

Moeilijk: Neem *oefenblad 18: Welke verzekering heeft X nodig?* en kopieer deze voor elke leerling.

Dit oefenblad laat de leerlingen nadenken welke verzekeringen iemand nodig heeft. De leerlingen lezen de situatie en beantwoorden de vraag over wat de persoon nodig heeft.

OPDRACHT: INVULLEN VAN HET BUDGETPLAN

De leerlingen zoeken de verschillende verzekeringsfacturen op in hun budgetmap en noteren de bedragen op hun budgetplan. Verzekeringen zijn jaarlijkse facturen, dus deel het bedrag door 12.

Wat geef ik als leerkracht zeker mee na deze opdrachten?

Door verschillende verzekeringen met elkaar te vergelijken, kan je soms heel wat uitsparen. Sommige verzekeraars vragen meer of minder geld. **Let op!** Als je een medisch probleem hebt, kunnen verzekeraars moeilijk doen of je meer doen betalen.

2.2.5 GEZONDHEID

BENODIGDHEDEN

Kalender en icoon hart met cardiolijn, oefenblaadjes, kopieën artikel, computer, internet, schaar en lijm.

LEERDOEL

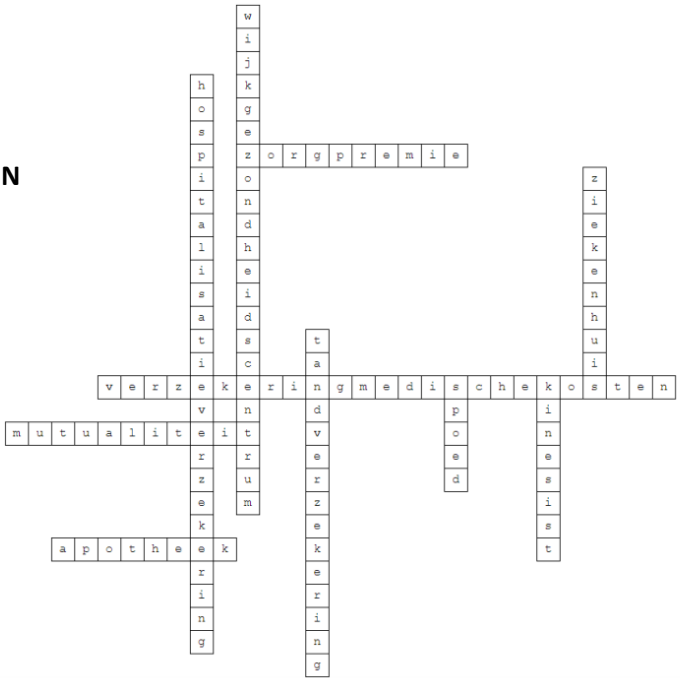
Door het maken van deze oefeningen krijgen de leerlingen inzicht in de verschillende begrippen rond gezondheid en krijgen ze tips over hoe er kan bespaard worden op kosten voor gezondheid.

Plaats het icoon met het hartje op een bepaalde dag van de maand op de kalender.

CHALLENGE

Bij dit thema horen challenges. Leerlingen kunnen de kaarten verdienen door de opdracht op de kaart uit te voeren. De leerlingen kunnen ook gewoon kwartet spelen om de tips te herhalen.

OPDRACHT: SOORTEN VERZEKERINGEN IN DE GEZONDHEIDSZORG

Neem het *oefenblad 19: Is mijn gezondheid wel verzekerd?* en kopieer deze voor elke leerling.
De leerlingen vullen het kruiswoordraadsel in.

OPDRACHT: MEMORY SOORTEN VERZEKERINGEN

Om alle soorten verzekeringen te herhalen, kunnen de leerlingen een memory-spel spelen (zie doos).
Hierin herhalen ze zowel de verzekeringen uit het dagelijkse leven (vb. brandverzekering), als de verzekeringen in de gezondheidszorg (vb. mutualiteit). Je speelt deze memory best, nadat je beide thema's (verzekeringen en gezondheid) behandeld hebt.

OPDRACHT: BEGRIPPEN IN DE GEZONDHEIDSZORG - CONNECT THE DOTS

Neem het *oefenblad 20: Genconventioneerd?!... Wat is dat?* en kopieer deze voor elke leerling.
De leerlingen verbinden de begrippen met de juiste uitleg.

OPDRACHT: BESPAREN OP GEZONDHEIDSZORG

De leerlingen gaan op zoek naar tips om te besparen; een geconventioneerde arts, een goedkoop geneesmiddel, een geneesmiddel enkel op voorschrift, …

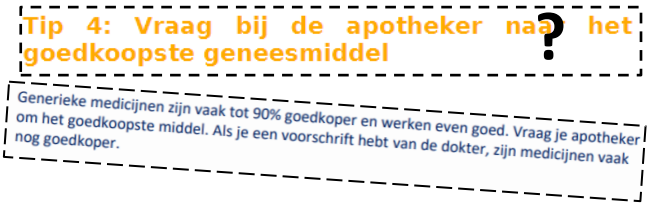
Differentiatiemogelijkheden

Makkelijk: Neem *bijlage 11: Besparingstips in de gezondheidszorg FOTO'S*

Moeilijk: Neem *bijlage 11: Besparingstips in de gezondheidszorg*

Bereid deze oefening voor door de tips in het artikel (tussentitels) uit te knippen. De leerlingen overleggen met elkaar en proberen telkens een tip te plaatsen boven de juiste alinea. Bespreek de resultaten klassikaal. De leerlingen mogen als afsluiter de tips vastkleven op een blad. Noteer nadien alle tips in een overzichtelijk lijstje. Voeg dit toe aan de budgetmap.

OPDRACHT: MUTUALITEIT KIEZEN

Neem *oefenblad 21: Mijn mutualiteit kiezen* en kopieer deze voor elke leerling.

De leerlingen vullen wat ze nodig denken te hebben bij een mutualiteit in en kiezen zo online het beste ziekenfonds voor hen. Ze vullen op het financieel paspoort de keuze van hun mutualiteit in.

Mutualiteit is vaak een jaarlijkse factuur, dus deel het bedrag door 12.

Je kan er ook voor kiezen om lid te worden van het HZIV. HZIV is een gratis mutualiteit. Let op! Door je aan te sluiten bij deze mutualiteit heb je geen recht op extra terugbetalingen zoals lidgeld sportkampen, tussenkomst bril enz.

OPDRACHT: INVULLEN VAN HET BUDGETPLAN

De leerlingen zoeken de verschillende gezondheidsfacturen uit bijlage 3: Facturen uit de post op in hun budgetmap en noteren de bedragen op hun budgetplan.

Wat geef ik als leerkracht zeker mee na deze opdrachten?

Mensen die ongezond eten en leven, zijn vaker ziek of lopen meer risico om ziek te worden.

BUITENGEWOON MEER: WEGWIJS IN ZORG EN GEZONDHEID

Geef aan je leerlingen mee dat er wijkgezondheidscentra bestaan. Deze bieden gratis zorgverlening aan (arts, diëtist, kinesist, verpleging). Je moet je wel inschrijven.

Het wijkgezondheidscentrum ontwikkelde een spel: **WEGWIJS IN ZORG EN GEZONDHEID**
- Bekijk het spel via de QR code of opzoeken via https://vwgc.be/wegwijs/

In het spel gaat het niet alleen over het wijkgezondheidscentrum, maar ook over de mutualiteit, het OCMW, het CAW, het JAC, …

2.2.6. PSYCHOLOGISCH WELZIJN

BENODIGDHEDEN

Pen en papier

LEERDOEL

Met deze opdracht komen de leerlingen te weten waar ze terecht kunnen als ze nood hebben aan een babbel of psychologische hulp. Ze komen te weten welke hulp gratis of betaalbaar is.

OPDRACHT: INTERVIEW MET EEN MEDEWERKER VAN HET OVERKOPHUIS

Bedenk met de leerlingen welke vragen je wil stellen aan een hulpverlener van het OverKophuis.

Volgende vragen kunnen aan bod komen:

- Hoeveel jongeren komen er elke dag?
- Vanaf welke leeftijd kan je hier terecht?
- Moet je echt problemen hebben om te kunnen langskomen?
- Met welke problemen komen de jongeren naar hier?
- Is het gratis?
- ...

BUITENGEWOON MEER: JE GOED VOELEN

Via de site van NokNok vind je veel leuke oefeningen voor jongeren van 12-18 jaar. Laat de leerlingen een oefening proberen en bekijk samen wat hen helpt. https://www.noknok.be/oefeningen

BUITENGEWOON MEER: VEERKRACHT IN SPELVORM

Via de Aanstokerij kan je verschillende spellen vinden om met leerlingen maatschappelijke thema's op een laagdrempelige manier te behandelen.

https://www.aanstokerij.be/nieuws/samen-veerkrachtig-via-spel#de-veerkracht-versterken-van-kinderen-jongeren

Wat geef ik als leerkracht zeker mee na deze opdrachten?

Voor jongeren tot en met 25 jaar bestaat er heel wat gratis psychologische hulp bij OverKop Wat is OverKop? | OverKop of kan je voor 4 tot 11 euro/uur bij een CGG terecht. Om te weten wanneer je precies kan langskomen neem je best contact op met een Overkophuis in je buurt. https://www.overkop.be/huizen

Gemiddelde kostprijs bij een psycholoog is 60 euro/uur in België, maar je kan een deel terugbetaald krijgen (beperkt bedrag en beperkt in de tijd). Kijk na bij de mutualiteit of je geld terug kan
krijgen en wanneer. Meer informatie:
https://www.watwat.be/naar-de-psycholoog/hoeveel-kost-een-psycholoog

Jongeren kunnen ook terecht bij NokNok. NokNok is een Belgisch platform dat zich richt op het mentale welzijn van jongeren. Het biedt een veilige en toegankelijke online omgeving waar jongeren tussen 12 en 16 jaar anoniem kunnen praten over hun gevoelens, vragen kunnen stellen en steun kunnen vinden bij leeftijdsgenoten of professionals.

Vaak is er voor therapeutische ondersteuning een wachtlijst. Maar bij TEJO kunnen jongeren van 10 tot 20 jaar gratis en anonieme therapeutische ondersteuning krijgen, zonder op een wachtlijst te hoeven staan. Het doel van TEJO is om jongeren snel, laagdrempelig toegang te geven tot mentale hulp. De focus ligt op preventie en vroegtijdige hulp, zodat problemen niet escaleren.

2.2.7. BELASTINGEN

BENODIGDHEDEN

Pen en papier, computer, groen en rood papiertje, post-its

LEERDOEL

Met deze opdracht wordt de aandacht gevestigd op belastingen. Leerlingen komen te weten waarvoor belastingen gebruikt worden.

KLASGESPREK : BELASTINGEN: HOE? WAT? WAAR?

Bekijk samen met de leerlingen de filmpjes rond belastingen van *Wakosta?! In beeld* van onze collega's BIZ West-Vlaanderen. Beantwoord onderstaande vragen.

- Wat heb je geleerd over belastingen?
- Waarom betalen we belastingen?
- Wat doet de overheid met het geld?
- Welke soorten belastingen zijn er?
- …

Een belasting, wat is dat?

https://ap.lc/VmYUs

Welke belastingen zijn er?

https://ap.lc/qCeDR

Belastingen DIY

https://ap.lc/cBXSF

Bekijk ook andere video's over belastingen.

[Hoe dragen belastingen bij aan onze samenleving?](#) gebruik deze link of scan de QR-code.

https://ap.lc/qzFVs

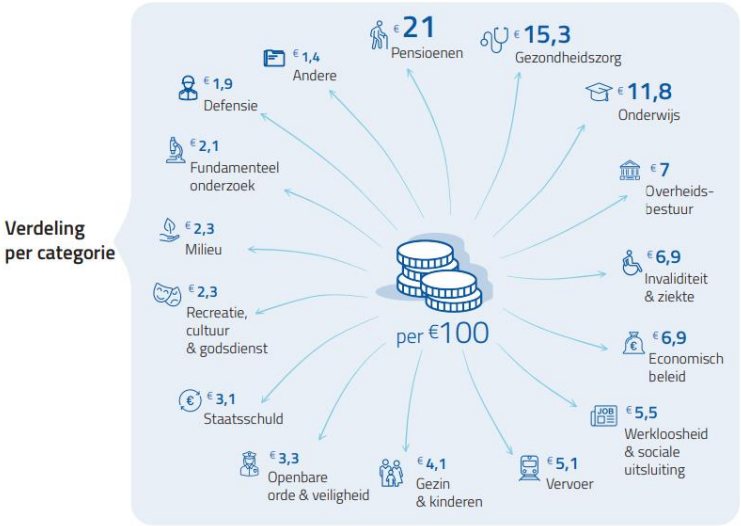
[We betalen 242 miljard belastingen aan de federale overheid. Waar gaat dat geld naartoe? | VRT NWS: nieuws](#)

https://ap.lc/uvZdY

OPDRACHT: BELASTINGEN, VER VAN MIJN BED?

Hoewel we belastingen moeten betalen, zijn deze ook nuttig voor ons allemaal.

Neem *oefenblad 22: Belastingen, ver van mijn bed?* en kopieer deze voor elke leerling. In deze oefening leren leerlingen hoe belastingen een invloed hebben op hun leven.

2.2.8. WINKELEN

BENODIGDHEDEN

Kalender en icoon met winkelwagen, internet en computer, reclameblaadjes, oefenblaadjes, kopieën supermarktoefening, winkelkrantje en een kassaticket.

LEERDOEL

Door het maken van deze oefeningen komen de leerlingen te weten hoe ze kunnen besparen tijdens het winkelen.

CHALLENGE

Bij dit thema horen challenges. Leerlingen kunnen de kaarten verdienen door de opdracht op de kaart uit te voeren. De leerlingen kunnen ook gewoon kwartet spelen om de tips te herhalen.

In het thema **winkelen** komen verschillende subthema's met oefeningen aan bod:

- Prijsbewust kopen
- Kassaticket
- Online aankopen
- Budgetvriendelijk koken

PRIJSBEWUST KOPEN

OPDRACHT: SUPERMARKTOEFENING

Tijdens deze oefening gaan we op zoek naar het bedrag dat we maandelijks besteden aan eten en drinken. Daarom doen we alsof we elke dag hetzelfde eten gedurende 1 maand. Denk aan je gezondheid en koop niet alleen ongezonde dingen.

Deel de supermarktoefening uit de doos uit aan elke leerling.

De leerlingen maken de supermarktoefening en maken hiervoor gebruik van winkelkranten of bekijken de prijs van goederen online.

Differentiatiemogelijkheden

OPTIE 1: De leerlingen zoeken alle producten die ze deze week nodig hebben **op het internet.** Ze kunnen daarvoor terecht op Collect en Go, of op de site van Delhaize. Deze optie is moeilijker.

OPTIE 2: De leerlingen maken gebruik van de **winkelkrantjes uit de supermarkt.** Ga naar de Aldi, Delhaize, Colruyt of Lidl. Aan de kassa liggen er steeds foldertjes. Dit maakt het realistischer en interactiever. Opgelet in deze folders staat niet alles.

OPTIE 3: De leerlingen gebruiken de **winkelkrantjes uit de doos.** Deze krantjes hebben alle basisproducten. De artikelen hebben een afgeronde prijs waardoor je makkelijker kan optellen.

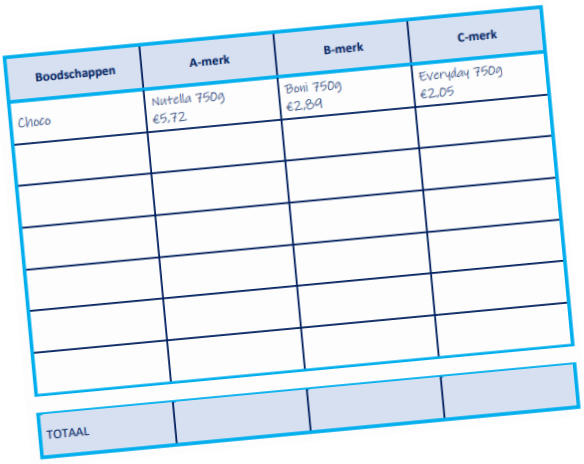

De leerlingen noteren het bedrag van de supermarktoefening op hun budgetplan.

OPDRACHT + KLASGESPREK: BEWUST WINKELEN

Neem *oefenblad 23: ABC Wat moet ik kopen?* en kopieer deze voor elke leerling.

Deel aan de leerlingen verschillende reclamefolders uit. Leg aan de leerlingen het verschil uit tussen A-merken, B-merken en C-merken. De leerlingen kiezen uit de folders een aantal producten met A-merk uit. Vraag aan de leerlingen om het gekozen product te vergelijken met het eenzelfde product maar dan van een B-merk of een C-merk. Hiervoor hebben ze eventueel een computer nodig.

Boodschappen	A-merk	B-merk	C-merk
Choco	Nutella 750g €5,72	Boni 750g €2,89	Everyday 750g €2,05
TOTAAL			

Doe daarna een klasgesprek met de leerlingen. Volgende vragen kunnen aan bod komen:

- Is er een groot prijsverschil tussen een A-merk en een B- of C-merk?
- Koop je eerder A-merken of eerder B of C-merken?
- Wat vind je van de kwaliteit van B en C-merken?

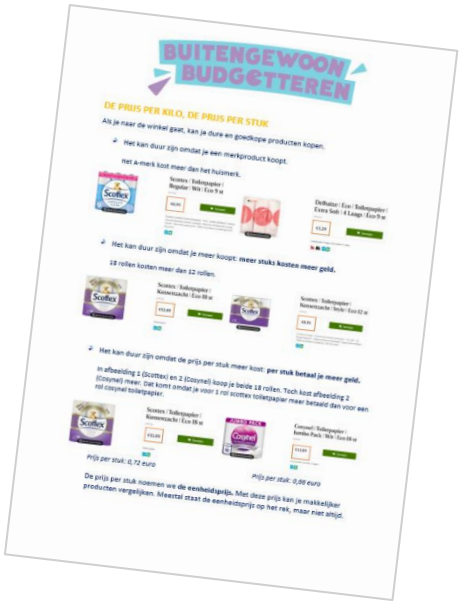
OPGELET! Zorg dat de producten ongeveer evenveel wegen of evenveel stuks bevatten. Het is belangrijk om de eenheidsprijs te bekijken zodat je op gelijke basis kan vergelijken.

Wat geef ik als leerkracht zeker mee na deze opdrachten?

Door over te schakelen van een A-merk naar een B-merk kan je gemiddeld 45 procent besparen. Als je van een A-merk overschakelt naar een C-merk bespaar je zelfs 66 procent.

Let op! Het is niet omdat een A-merk (vb. Yoghurt van Danone) in reclame staat dat het dan goedkoper is om dit te kopen dan het B-merk (vb. Yoghurt van Boni). Zeker niet wanneer je altijd al een huismerk koopt.

OPDRACHT: EENHEIDSPRIJS

Neem *oefenblad 24: prijs per kilo, prijs per stuk* en kopieer deze voor elke leerling.

In deze oefening leren leerlingen prijzen vergelijken en zo te bepalen wat het meest voordelige product is.

Differentiatiemogelijkheden

Moeilijk: Voeg rekenoefeningen toe om de oefening uitdagender te maken. Bereken de prijs per kilo/liter zonder dat die aangeduid staat op het etiket.

BUITENGEWOON MEER: 'DE SLIMME VERBRUIKER' EENHEIDSPRIJS - MERKPRODUCTEN KOPEN - VERKOOPTRUCS

Om de leerlingen bewust te leren winkelen verwijzen we jullie graag door naar het lesmateriaal ontwikkeld door KULeuven Centrum Taal en Onderwijs: 'De slimme verbruiker'

https://www.arts.kuleuven.be/cto/materialen/secundair/taalverwerving-en-geletterdheid/gast/de-slimme-verbruiker

De bundel werd ontwikkeld voor leerlingen uit de lagere jaren van het buitengewoononderwijs OV3. Er wordt in de bundel ingezet op functionaliteit en de praktische bruikbaarheid van hetgeen geleerd wordt. In deze oefeningenbundel komt onder andere aan bod:

- De eenheidsprijs: Wil je echt op gelijke basis vergelijken? Bereken dan de eenheidsprijs. Dat is de prijs per liter, per kilo, per stuk. Zo kan je goed vergelijken wat het goedkoopste is.
- Misleiden door verpakking, reclame en verkooptrucs.
  → dit komt ook aan bod in het **hoofdstuk 'Reclame'**
- Kwaliteit van producten.

KLASGESPREK: KASSATICKET

Volgende vragen kunnen aan bod komen:

- Wie kijkt het kassaticket na? Waarom zou je dat wel doen, waarom niet?
- Stel, je kocht een product met korting, kijk je dan ook na op het kassaticket of je die korting ook echt kreeg?
- Wat doe je als je merkt dat er iets fout werd aangerekend? Zou je dit zo laten of ga je terug naar het onthaal? Hoe zou je het gesprek beginnen?
- Heb je ooit een situatie meegemaakt waarbij je zag dat iets te veel werd aangerekend of een korting niet werd verrekend? Wat heb je toen gedaan?

Vanuit dit klasgesprek kan je werken rond assertiviteit met de vervolgopdrachten.

BUITENGEWOON MEER: ROLLENSPEL ASSERTIVITEIT

In deze opdracht volgen enkele casussen die kunnen gebruikt worden bij het inoefenen van assertiviteit.

Casus 1: Het wasmiddel is 1+1 gratis. Je koopt twee flessen. Je kijkt je kassaticket na en je merkt op dat de korting er niet is afgegaan. Wat doe je?

Iemand speelt onthaalmedewerker en iemand speelt de klant. De rest van de klas observeert.

Stel na afloop volgende vragen aan de spelers en de observators:

- Wat vond je moeilijk, wat verliep goed?
- Welke tips zou je geven aan de klant en de onthaalmedewerker?

Na de eerste ronde kan je de rollen wisselen zodat iedereen eens kan oefenen.

Casus 2: Je kocht een kilo aardappelen. Thuisgekomen doe je de zak open en je merkt dat ongeveer de helft van de aardappelen rot zijn. Wat doe je?

Iemand speelt de klant en iemand speelt de onthaalmedewerker van de supermarkt.

Je kan in dit rollenspel met verschillende vormen van assertiviteit aan de slag: agressief, sub-assertief en assertief.

> *Bijvoorbeeld: De klant is onvriendelijk en eisend naar de medewerker (agressief), de klant legt vriendelijk en zelfverzekerd zijn probleem voor aan de medewerker (assertief), de klant laat zich doen door de medewerker en komt niet op voor zichzelf (sub-assertief)*

Stel na afloop volgende vragen aan de spelers en de observators:

- Wat vond je moeilijk, wat verliep goed?
- Welke tips zou je geven aan de klant en de onthaalmedewerker?
- Hoe voelt het aan om je agressief, assertief of sub-assertief op te stellen?
- Welke vorm van assertiviteit gaf jou een goed gevoel?

KLASGESPREK: RETOURBELEID BIJ ONLINE AANKOPEN

Volgende vragen kunnen aan bod komen:

- Wie kijkt bij online aankopen naar het retourbeleid?
- Kan je de uitleg over retourneren gemakkelijk terugvinden op een website?
- Begrijp je de uitleg over het retourbeleid?
- Hoeveel dagen heb je meestal de tijd om een artikel terug te sturen?
- Zou je een kledingstuk online aankopen als je op voorhand weet dat je retourkosten moet betalen?
- …

Wat geef ik als leerkracht zeker mee na deze opdrachten?

Let op voor valse websites. Fraude komt later in dit draaiboek aan bod, maar uiteraard kan je er nu al mee aan de slag.

Opletten voor extra verzendkosten. Iets lijkt goedkoop, maar er komen verzendkosten bij vb. Vinted. Of omgekeerd: Je moet aan 25 euro raken om gratis verzending te krijgen. Het is dan soms beter de verzendkosten te betalen dan iets nutteloos bij te kopen vb. Bol.com.

OPDRACHT: FILMPJE BUDGETVRIENDELIJK KOKEN

De leerlingen maken hun eigen kookprogramma. Spreek met de leerlingen de rolverdeling af per groepje: wie is de chef, de souschef, de leerling-chef, … Ieder groepje maakt voor twee euro een dessertje. De leerlingen mogen hun gsm gebruiken om te filmen. De filmpjes worden dan klassikaal getoond en het dessertje opgegeten. Je kan hier ook een challenge van maken.

Differentiatiemogelijkheden

Variatie: Je kan van deze opdracht ook een thuisopdracht maken. Laat de leerlingen een maaltijd bereiden voor het hele gezin onder de drie euro per persoon. De leerlingen maken een foto/filmpje van de ingrediënten, resultaat, reacties van het gezin en kostprijs (kassaticket).

Variatie: Heb je geen keuken ter beschikking op school, stel dan enkel een menu op in de klas. Een budgetvriendelijk menu kost maximaal €5 per persoon voor hoofdgerecht en dessert. Daag de leerlingen uit een zo goedkoop mogelijk menu op te stellen, het goedkoopste wint! Prijzen kan je nagaan in folders of op internet.

Tips om budgetvriendelijk te koken

Gebruik volgende websites om **receptjes op te zoeken**.

- Budgetkoken: recepten voor max. € 2,5 per persoon | Colruyt Lekker Koken
- Budgetvriendelijke recepten bij Delhaize

Budgetvriendelijk koken wil ook zeggen dat je **energiezuinig kookt.**

Variatie: Maak gebruik van de praatplaat 'keuken' (*bijlage 9*). Overloop zo de tips om te besparen in de keuken.

Variatie: Lees alle tips na via: Energie besparen in de keuken: maak deze slimme | Fluvius

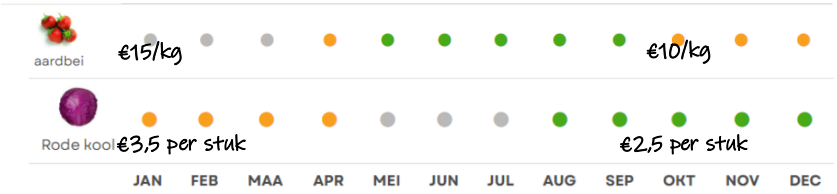
Bron: https://www.fluvius.be/sites/fluvius/files/2022-07/besparen-op-je-energiefactuur-nl.pdf

OPDRACHT: SEIZOENSGEBONDEN GROENTEN EN FRUIT

Neem de kalender groenten en fruit uit *bijlage 12: Seizoensgebonden groenten en fruit* en kopieer deze eenmaal. Hang de verschillende pagina's aan elkaar zodat je één overzicht hebt.

De prijs van groenten en fruit kan verschillen naargelang het seizoen. Door groenten en fruit dan ook enkel in deze seizoenen te kopen, kan je erg veel besparen. Hang de seizoensgebonden groenten- en fruitkalender op in jouw klas. Kijk maandelijks eens terug naar de kalender en noteer de prijsschommeling bij enkele groenten en fruit. Om te noteren maak je gebruik van de kalender met daarop groenten en fruit die gekweekt worden in België.

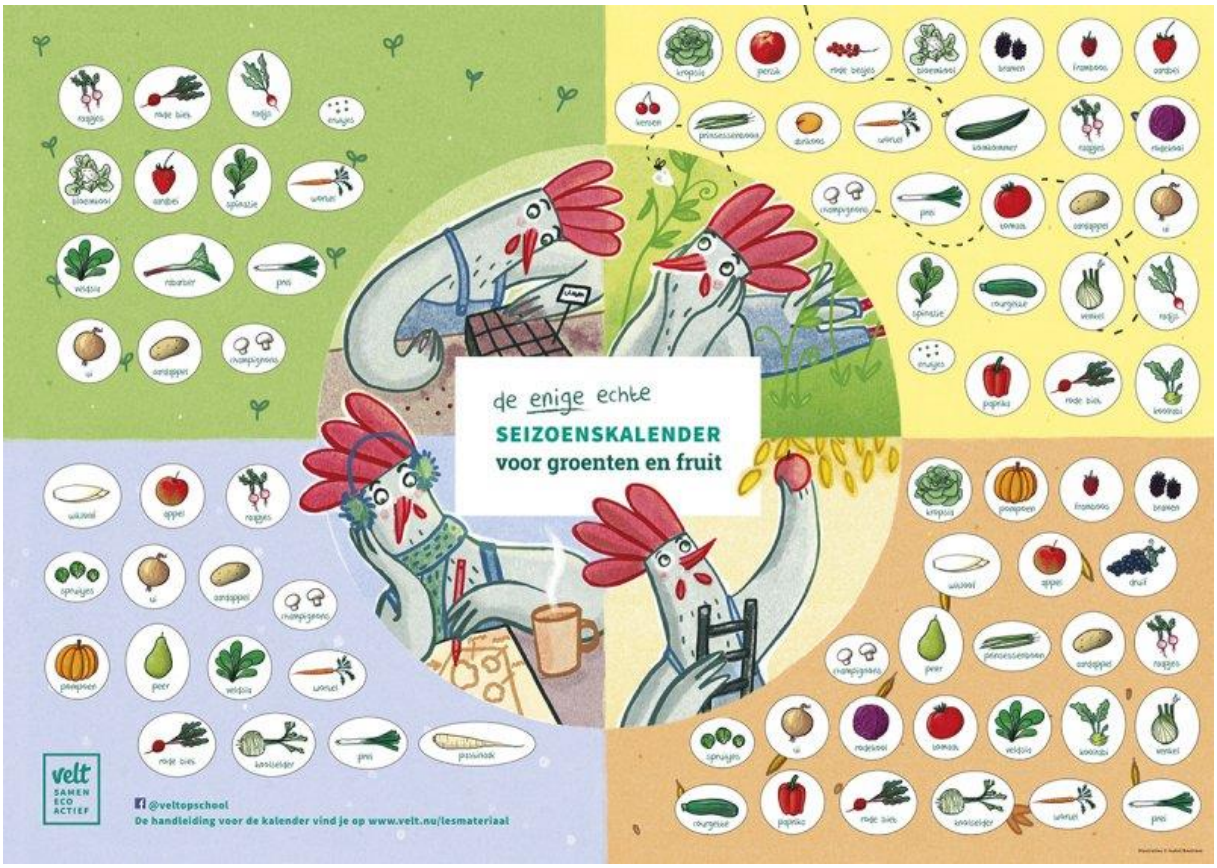
> *Voorbeeld: Kies samen met de leerlingen een aantal groenten en fruit die ze lekker vinden, bijvoorbeeld aardbei en rode kool.*
>
> *Noteer telkens voor dezelfde groenten en fruit hoeveel ze kosten op dat moment. Op die manier krijg je een overzicht van hoeveel de prijs kan verschillen, afhankelijk van het seizoen.*
> *Vb. Het is oktober: de aardbeien kosten €10/kg en de rode kool kost €2,5/stuk.*
> *Enkele maanden later in januari doe je hetzelfde: de aardbeien kosten €15/kg en de rode kool kost €3,5/stuk.*

BUITENGEWOON MEER: SEIZOENSKALENDER EN KOOKTIPS

Op zoek naar meer materiaal over seizoensgebonden groenten en fruit? Neem een kijkje op de website van Velt. [Colette Courgette en haar seizoenskalender | Velt]

Sommige wintergroenten bijvoorbeeld winterkool, rode kool, spruiten, … vallen niet bij iedereen in de smaak. Ga op zoek naar een recept waarin je toont aan de leerlingen dat deze groenten ook echt lekker kunnen zijn. Maak het eventueel ook eens in de klas.
Vb. https://dagelijksekost.een.be/gerechten/pasta-met-kip-en-boerenkool

2.2.9 RECLAME

BENODIGDHEDEN

Reclameblaadjes, kaartjes reclametechnieken, bingokaart verkooptechnieken, kaartjes winkelopstelling, internet en computer of beamer.

LEERDOEL

De leerlingen krijgen inzicht in reclame- en verkooptechnieken die reclamemakers en verkopers gebruiken en gaan daardoor kritischer naar reclame, winkelopstelling en kortingen kijken.

In het thema **reclame** komen verschillende subthema's met oefeningen aan bod:

- Reclametechnieken
- Verkooptechnieken

Hoe meer leerlingen op de hoogte zijn van reclametechnieken, hoe kritischer ze er naar kijken en hoe minder ze zich laten verleiden.

RECLAMETECHNIEKEN

KLASGESPREK: RECLAMEFOLDERS BEKIJKEN

Met deze opdracht start je het gesprek rond reclame op. Meer antwoorden op de vragen rond reclame- en verkooptechnieken krijgen de leerlingen in de volgende opdrachten.

Deel een reclamefolder uit aan elke leerling (deze voorzie je zelf). De leerlingen kiezen een product uit de folder.

Volgende vragen kunnen aan bod komen:

- Waarom heb je dit product gekozen?
- Wat vind je van de prijs van het product?
- Kocht je het product omdat het in reclame is?
- Wat is het gevaar van 1 +1 promo's? Is dat echt voordeliger?
- Wat vind je van de sfeer van het krantje? Is het aantrekkelijk, gezellig, sfeervol, ...?
- Zou je meer producten aankopen om extra punten te krijgen?
- Denk je dat reclameblaadjes aanzetten tot kopen?
- Wie heeft thuis een sticker op de brievenbus waarop staat 'geen ongeadresseerd reclamedrukwerk'? Waar kan je zulke stickers krijgen? (Vraag de antireclamesticker aan bij het onthaal van jouw gemeentehuis of postkantoor.)
- ...

OPDRACHT: RECLAMETECHNIEKEN BESPREKEN AAN DE HAND VAN FILMPJES

Neem de reclametechnieken uit *bijlage 13: kaartjes reclame- en verkooptechnieken* en knip deze uit.

Deel aan elke leerling kaartjes uit waarop verschillende reclametechnieken staan. Toon een reclamefilmpje en vraag aan de leerlingen welk kaartje overeenkomt met het getoonde filmpje.

Volgende reclametechnieken komen aan bod:

Imago: Wat maakt dit product zo speciaal? Waarom hebben bepaalde producten zoals bijvoorbeeld een Rolex, een BMW zo veel aanzien?

Toon volgend filmpje: Jeep Life Electrified
https://www.youtube.com/watch?v=a_KiVIclLsg&t=3s

Inspelen op emoties en behoeften van de consument: Mensen laten zich vaak leiden door emoties, een positieve reactie oproepen in de reclame, roept ook een positieve reactie op in de winkel.

Toon volgend filmpje: Douwe Egberts Belgium

https://www.youtube.com/watch?v=bXFrexIjLaM

Sterk overdrijven: met 1 druppel Dreft kan je een hele afwas doen!

Toon volgend filmpje: Dreft reclame - Januari 2019

https://www.youtube.com/watch?v=Mo7-YMJoXXo

Humor/fantasie gebruiken: Humor zorgt ervoor dat je blijft kijken, dat het beeld blijft hangen. Humor zorgt er ook voor dat mensen gaan praten over de reclame en het geeft een blij gevoel.

Toon volgend filmpje: M&M reclamespot 2012 gijzeling

https://www.youtube.com/watch?v=F7cBDqqJee4

Speciale aanbiedingen: 1+1 gratis, BTW niet betalen, tijdelijke promotie als je nu komt,

Toon volgend filmpje: 21% BTW weg ermee! - Woofer

https://www.youtube.com/watch?v=6UoTNmj_eLM

Bekende personen: Als een bekend persoon het gebruikt, dan zal het wel goed zijn.

Toon volgend filmpje: La vie est belle Perfume de Lancôme - Julia Roberts

https://www.youtube.com/watch?v=rZd7BVHy3N4

Schijn wetenschappelijk: Doen alsof het wetenschappelijk bewezen is en moeilijke woorden gebruiken.

Toon volgend filmpje: Nieuwe commercial Actimel; het kleine flesje

https://www.youtube.com/watch?v=4BESa_s5-dU

OPDRACHT: MIJN EIGEN RECLAMEFILMPJE MET RECLAMETECHNIEKEN

Laat de leerlingen per twee een reclamefilmpje maken waarin een aantal reclametechnieken worden verwerkt. De leerlingen mogen filmen met hun gsm. De resultaten van de filmpjes worden getoond in de klas en de leerlingen proberen te achterhalen welke reclametechnieken werden gebruikt.

VERKOOPTECHNIEKEN

KLASGESPREK: FILMPJE VERKOOPTECHNIEKEN

Neem de reclametechnieken uit *bijlage 13: kaartjes reclame- en verkooptechnieken* en knip deze uit.

Deel aan elke leerling kaartjes uit waarop verschillende reclametechnieken staan. Toon aan de leerlingen het filmpje over de 22 meest gebruikte verkooptrucs in de supermarkt https://www.youtube.com/watch?v=thGLo4fjdFE

Na het bekijken van de video volgt een klasgesprek. Neem samen met de leerlingen de verschillende trucs door aan de hand van de kaartjes. Vraag hen of ze zelf al eens bij de trucs stil stonden.

Differentiatiemogelijkheden

Variatie: Oefen het aandachtig luisteren van de leerlingen. Laat leerlingen de tips ook noteren op het bijhorende *oefenblad 25: verkooptrucs)*

Wat geef ik als leerkracht zeker mee na deze opdrachten?

Aan het einde van de video krijgen de leerlingen enkele tips tegen verkooptrucs.

- Doe altijd boodschappen met een volle maag.
- Maak een lijstje en houd je hieraan.
- Vermijd de gang van de chips waar je verleid wordt om te kopen.
- Koop voor meerdere dagen tegelijk.
- Kijk naar de prijs per kilo/liter op de etiketten.
- Kies voor artikelen van de onderste schappen.

OPDRACHT: BINGO VERKOOPTECHNIEKEN

Neem *oefenblad 26: Bingo in de winkel* en kopieer deze voor elke leerling.

Ga met de leerlingen naar een supermarkt naar keuze. De leerlingen duiden op het bingoblaadje de verkooptechnieken aan die ze herkennen. Verbeter de oefening klassikaal.

OPDRACHT: MIJN EIGEN RECLAMEFILMPJE MET VERKOOPTECHNIEKEN

Laat de leerlingen per twee een reclamefilmpje maken, maar deze keer met een aantal verkooptechnieken erin verwerkt. De resultaten van de filmpjes worden getoond in de klas en de leerlingen proberen te achterhalen welke verkooptechnieken werden gebruikt.

Wat geef ik als leerkracht zeker mee na deze opdrachten?

Reclame- en verkooptechnieken zijn erop gericht om jou aan te zetten tot kopen. Stel jezelf steeds de vraag of je het product wel echt nodig hebt. Is het toch niet beter om het huismerk te kopen dat je altijd al koopt? Zie je toch iets dat je graag wil dat in reclame staat, slaap er eens een nachtje over (vaak komen mensen dan tot de conclusie dat ze het toch niet nodig hebben en besparen geld).

2.2.10 VERVOER

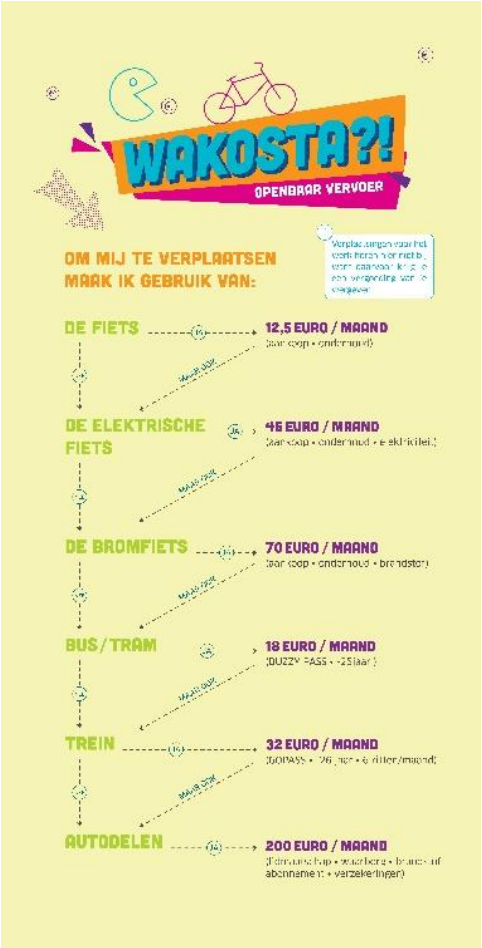
BENODIGDHEDEN

Kalender met icoon fiets, kopie vervoerschema, budgetplan, internet en computer.

LEERDOEL

Door de verschillende vervoersmogelijkheden te vergelijken worden de leerlingen bewust dat vervoer een grote hap kan nemen uit het budget.

Hang het icoon vervoer op de kalender op een bepaalde dag van de maand.

OPDRACHT: VERVOERSMIDDEL KIEZEN

Neem het vervoerschema (A3) uit de doos. De leerlingen bekijken het schema en kiezen een of meerdere vervoersmiddelen.

De leerlingen vullen het bedrag van hun vervoersmiddel(en) in op hun budgetplan.

In deze banner, staat geen auto. Willen leerlingen toch een auto kiezen, maak hen dan bewust van de kosten. Bekijk de fiches in de oefening rond de auto die hierbij horen.

OPDRACHT: ROUTEPLANNER

Neem *oefenblad 27: van hier naar daar* en kopieer deze voor elke leerling.

Geef de leerlingen drie locaties mee waar ze vanuit de school moeten geraken. Kies zelf als leerkracht locaties die je op verschillende manieren kan bereiken (fiets, auto, tram, trein, …).

Leerlingen leren niet alleen een route plannen (spoor, halte, overstaptijd, …), maar leren ook een keuze maken op basis van het budget (De fiets nemen naar een locatie die dichtbij is.)

KLASGESPREK: AUTODELEN

Toon aan de leerlingen het filmpje over autodelen:
https://www.autodelen.net/nl/autodelen-iets-voor-mij/

Volgende vragen kunnen aan bod komen:

- Zouden jullie aan autodelen doen? Waarom wel, waarom niet?
- Indien je eigenaar bent van een auto, zou je deze dan verhuren? Waarom wel, waarom niet?
- Wat zijn de voordelen van autodelen? Wat zijn de nadelen?

OPDRACHT: AUTOVERZEKERING

Neem *oefenblad 28: autoverzekering* en kopieer deze voor elke leerling.

In deze oefening leren de leerlingen de verschillende onderdelen van een autoverzekering kennen.

Differentiatiemogelijkheden

Variatie: Wil je nog verder aan de slag? Laat de leerlingen ook een aanrijdingsformulier invullen. Dat kan je zelf opzoeken en afdrukken van het internet.

Wat geef ik als leerkracht zeker mee na deze opdrachten?

De keuze voor openbaar vervoer, fiets of te voet zijn de goedkoopste en meest ecologische keuzes. Een eigen auto lijkt handig, maar er komen kosten bij kijken (verkeersbelasting, verzekeringen, benzine, …). Je komt snel aan 200-300 euro per maand bij intensief gebruik. Als je de auto helemaal niet vaak nodig hebt, is autodelen een goedkopere optie. Heb je de auto toch dagelijks nodig, denk dan aan een tweedehandswagen.
Opgelet! Ken je zelf niet veel van auto's, neem dan zeker iemand mee.

KLASGESPREK: AUTODELEN

Toon aan de leerlingen de verschillende auto's uit *bijlage 14: Auto's en prijzen*. De leerlingen zien daarop een luxe wagen, een standaard wagen en een tweedehands wagen. Elke wagen heeft zijn eigen kostprijs.

Bespreek eerst onderstaande vragen,

Startvragen: Wat vind jij belangrijk aan een wagen?

1. Wat is voor jou het belangrijkste bij het kiezen van een wagen?
    - Uiterlijk, comfort, prijs, snelheid, betrouwbaarheid, of iets anders?
2. Welke functies of eigenschappen moet een wagen volgens jou zeker hebben?
    - Airco, navigatie, veel kofferruimte, zuinig verbruik?

Vergelijking van opties: Tweedehands, standaard of luxe

3. Wat zijn volgens jullie de voor- en nadelen van een **tweedehandswagen**?
4. Waarom zou iemand kiezen voor een **nieuwe standaard wagen** in plaats van een tweedehands?

5. Wat maakt een **luxewagen** aantrekkelijk? Wat zouden de nadelen kunnen zijn?
6. Welke wagen zou je zelf kiezen als je een budget van €15 000 had? Waarom?
7. Stel dat je een beperkt budget hebt. Welke strategie zou je gebruiken om toch een goede wagen te vinden?

Praktische overwegingen

8. Hoeveel denk je dat het kost om een wagen te onderhouden (brandstof, verzekering, belastingen, reparaties)?
9. Wat zijn belangrijke zaken om te controleren als je een tweedehandswagen koopt?
    - Denk aan kilometerstand, onderhoudshistorie, schade.
10. Is een dure wagen altijd beter? Waarom wel of niet?

Duurzaamheid en milieu

11. Denk je dat een elektrische wagen een goede keuze zou zijn? Waarom wel of niet?
12. Zou je liever een oudere tweedehandswagen kopen of investeren in een nieuwe, zuinigere wagen die minder vervuilend is? Waarom?
13. Wat vinden jullie belangrijker: een goedkope wagen of een milieuvriendelijke wagen?

Toekomst en persoonlijke voorkeuren

14. Stel dat geld geen probleem is: welke wagen zou je kopen en waarom?
15. Denk je dat je in de toekomst een eigen wagen nodig zult hebben, of zou je liever andere vervoersmiddelen gebruiken (zoals een fiets, openbaar vervoer of een deelwagen)?
16. Hoe zou je prioriteiten veranderen als je een gezin hebt en meer ruimte in de wagen nodig hebt?

2.2.11 KLEDIJ

BENODIGDHEDEN

Kalender en icoon winkelwagen, internet, computer en het budgetplan.

LEERDOEL

De leerlingen komen te weten dat je veel kan besparen op kledij door tweedehandskledij te kopen. De leerlingen zijn zich ervan bewust dat minder kledij kopen ook goed is voor het milieu. Daarnaast komen de leerlingen te weten wat het belang is van een verzorgd voorkomen.

Plaats het icoon op de kalender op een bepaalde dag van de maand.

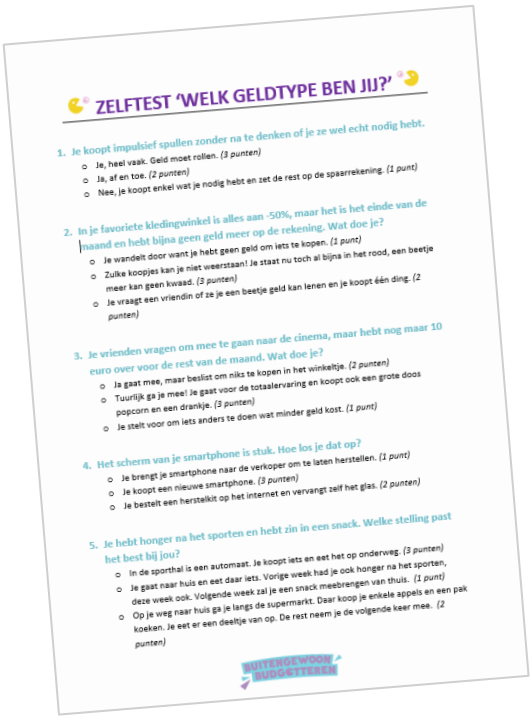
OPDRACHT: KOSTPRIJS EIGEN KLEDIJ

Laat de leerlingen inschatten hoeveel hun kledij kost die ze op dit moment aanhebben. Let op! Ondergoed en schoenen niet vergeten. Deze oefening geeft een indicatie wat kledij kost. Nadien vraag je aan de leerlingen hoeveel ze jaarlijks uitgeven aan kledij.

OPDRACHT: ZOEKTOCHT NAAR KLEREN EN INVULLEN VAN HET BUDGETPLAN

De leerlingen nemen er hun financieel paspoort bij. Bij het invullen van dit financieel paspoort deden de leerlingen een zelftest (zelftest *bijlage 2 "Welk geldtype ben jij?"*). Hierin werd duidelijk welk profiel ze hadden: big spender, bewuste consument en spaarzaam type.

Afhankelijk van het resultaat uit deze zelftest, kiezen de leerlingen op internet of in bijvoorbeeld de app van Vinted (tweedehands kledij) één of meerdere kledingstuk(ken).

ZELFTEST 'WELK GELDTYPE BEN JIJ?'

1. Je koopt impulsief spullen zonder na te denken of je ze wel echt nodig hebt.
   - Je, heel vaak. Geld moet rollen. *(3 punten)*
   - Ja, af en toe. *(2 punten)*
   - Nee, je koopt enkel wat je nodig hebt en zet de rest op de spaarrekening. *(1 punt)*
2. In je favoriete kledingwinkel is alles aan -50%, maar het is het einde van de maand en hebt bijna geen geld meer op de rekening. Wat doe je?
   - Je wandelt door want je hebt geen geld om iets te kopen. *(1 punt)*
   - Zulke koopjes kan je niet weerstaan! Je staat nu toch al bijna in het rood, een beetje meer kan geen kwaad. *(3 punten)*
   - Je vraagt een vriendin of ze je een beetje geld kan lenen en je koopt één ding. *(2 punten)*
3. Je vrienden vragen om mee te gaan naar de cinema, maar hebt nog maar 10 euro over voor de rest van de maand. Wat doe je?
   - Ja gaat mee, maar beslist om niks te kopen in het winkeltje. *(2 punten)*
   - Tuurlijk ga je mee! Je gaat voor de totaalervaring en koopt ook een grote doos popcorn en een drankje. *(3 punten)*
   - Je stelt voor om iets anders te doen wat minder geld kost. *(1 punt)*
4. Het scherm van je smartphone is stuk. Hoe los je dat op?
   - Je brengt je smartphone naar de verkoper om te laten herstellen. *(1 punt)*
   - Je koopt een nieuwe smartphone. *(3 punten)*
   - Je bestelt een herstelkit op het internet en vervangt zelf het glas. *(2 punten)*
5. Je hebt honger na het sporten en hebt zin in een snack. Welke stelling past het best bij jou?
   - In de sporthal is een automaat. Je koopt iets en eet het op onderweg. *(3 punten)*
   - Je gaat naar huis en eet daar iets. Vorige week had je ook honger na het sporten, deze week ook. Volgende week zal je een snack meebrengen van thuis. *(1 punt)*
   - Op je weg naar huis ga je langs de supermarkt. Daar koop je enkele appels en een pak koeken. Je eet er een deeltje van op. De rest neem je de volgende keer mee. *(2 punten)*

BUITENGEWOON BUDGETTEREN

Spaarzame types kiezen één kledingstuk.

Bewuste consumenten kiezen twee kledingstukken.

Big spenders kiezen drie kledingstukken.

Het bedrag wordt genoteerd op hun budgetplan. Opgelet met online aankopen! Vergeet ook de verzendkosten niet!

KLASGESPREK: AFVALBERG KLEDIJ

Toon het filmpje 'afvalberg met oude kleding wordt groter en groter'. Stel de leerlingen nadien enkele vragen. https://www.youtube.com/watch?v=QQuMe-ABq5g

Volgende vragen kunnen aan bod komen:

- Wat doen jullie met oude kledij die je niet meer draagt?
- Wisten jullie dat oude kledij voor een deel op afvalhopen in het buitenland terecht komen?
- Nu je dit weet, zou je dan minder kledij kopen of nog meer tweedehands kopen?
- …

Wat geef ik als leerkracht zeker mee na deze opdrachten?

Stel jezelf altijd de vraag: Heb ik dit extra kledingstuk nodig? Op die manier spaar je niet alleen geld, maar red je ook het milieu.

Koop je graag kleren? Denk dan ook eens aan tweedehands. Je kan geregeld leuke dingen vinden voor een spotprijs in de kringloopwinkel of bij ThinkTwice (tijdens uitverkopen kan je kleren kopen voor €5, €3, of zelfs €1)

Bovendien! Goedkope kleren gaan vaker sneller kapot, is het dan nog wel zo goedkoop als je steeds iets nieuws moet kopen?

2.2.12 HUISDIEREN

BENODIGDHEDEN

Kalender en icoon winkelwagen, vellen A3 papier, stiften, budgetplan en een ei voor elke leerling.

LEERDOEL

De leerlingen komen te weten dat de aanschaf van een huisdier heel wat kosten met zich meebrengt. Bovendien zijn de leerlingen zich ervan bewust dat zorgen voor een dier tijd en inspanning vraagt.

Plaats het icoon op de kalender op een bepaalde dag.

OPDRACHT: AANKOOP HUISDIER - WORLDCAFÉ METHODE

Schrijf op verschillende A3 bladen een aantal vragen en leg ze op verschillende tafels. De leerlingen staan stil bij elke vraag en noteren hun antwoorden op het blad. Wanneer ze geantwoord hebben, gaan ze naar een andere tafel. Neem de antwoorden klassikaal door.

Volgende vragen kunnen aan bod komen:

- Waarom zou je een huisdier willen?
- Wat moet je allemaal aankopen als je een hond of een kat wil aanschaffen?
- Wat zijn de voor- en nadelen van een huisdier?
- Wat kost een hond op jaarbasis denk je? Doe eens een gok!
- Wat kost een kat op jaarbasis denk je? Doe eens een gok!

Wat geef ik als leerkracht zeker mee na deze opdrachten?

Een hond kost 800 euro per jaar en een kat 600 euro per jaar. Je betaalt niet alleen de aankoopprijs van het dier, maar ook het eten en de dierenarts.

OPDRACHT: INVULLEN VAN HET BUDGETPLAN

De leerlingen die er bewust voor kiezen om een huisdier aan te schaffen, vullen het bedrag in op hun budgetplan. Deel het jaarlijks bedrag door 12.

OPDRACHT: ZORGEN VOOR EEN EI

Deel een ei uit aan elke leerling. De leerlingen moeten gedurende drie dagen zorg dragen voor hun ei en voorkomen dat het breekt. De leerlingen nemen het ei iedere dag terug mee naar school en tonen het ei aan de leerkracht. Met deze oefening willen we aantonen dat zorgen voor een dier veel aandacht en overgave vraagt.

2.2.13 ONTSPANNING

BENODIGDHEDEN

Kalender en icoon met tennisracket en penseel, kopie ontspanningsschema, kraslotjes, eventueel post-its, algemene reisvoorwaarden en contract.

LEERDOEL

De leerlingen komen te weten dat ontspanning niet altijd duur hoeft te zijn. Ze leren dat ontspanning noodzakelijk is om je goed in je vel te voelen. Daarnaast wordt nog eens aandacht besteed aan de gevaren van het niet lezen van de kleine lettertjes bij het sluiten van contracten.

Plaats het icoon op de kalender op een bepaalde dag van de maand.

CHALLENGE

Je kan de leerlingen een challenge laten doen rond ontspanning. Voorbeelden van challenges over ontspanning kan je vinden op de kwartetkaarten of in bijlage. Je kan de leerlingen ook vragen om zelf iets te bedenken. De leerlingen kunnen ook gewoon kwartet spelen om de tips te herhalen.

In het thema **ontspanning** komen verschillende subthema's met oefeningen aan bod:

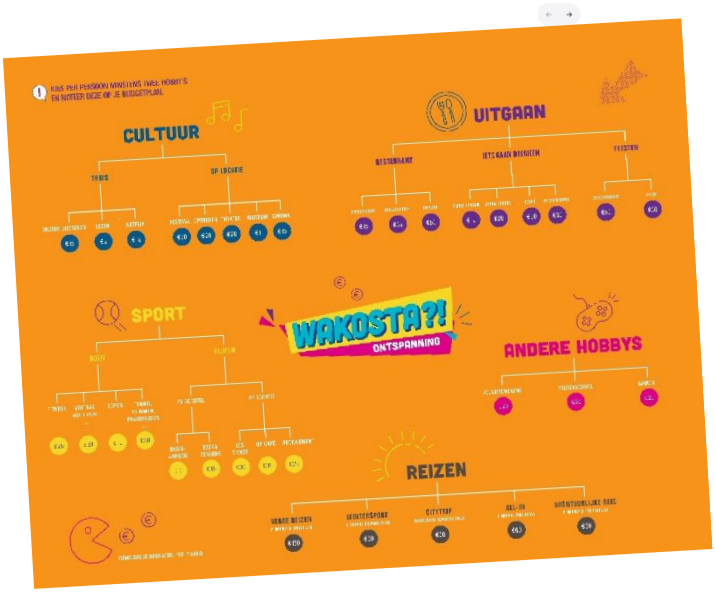
- Hobby
- Reizen

KLASGESPREK: HOBBY'S KIEZEN

Start met een woordwolk online via bijvoorbeeld Mentimeter of met post-its aan bord.

Stel leerlingen de vraag: **Waarom zou je een hobby WEL/NIET kiezen?** Bespreek nadien de antwoorden.

OPDRACHT: HOBBY INVULLEN OP HET BUDGETPLAN

Neem het ontspanningsschema (A3 blad) uit de doos. De leerlingen kiezen uit het schema minstens twee hobby's. De leerlingen vullen het bedrag van hun hobby's in op het budgetplan. Opgelet! De bedragen op het schema zijn bedragen per maand.

Wat geef ik als leerkracht zeker mee na deze opdrachten?

Kiezen van een hobby is belangrijk om je goed in je vel te voelen, vrienden te maken, meer te bewegen, iets nieuws te leren, de stress van de dag te vergeten, …

Een hobby hoeft niet altijd duur te zijn. Je kan ook gaan lopen of wandelen in het park met vrienden.

OPDRACHT: KRASLOT THAILAND

Neem *bijlage 15: reiscontract en algemene voorwaarden* en kopieer deze een aantal keer. Deel aan elke leerling een kraslot uit (zie doos).

Met dit kraslot kunnen de leerlingen een reis winnen naar Thailand door het juiste aantal palmbomen te krassen. Blijven er twee palmbomen over, dan hebben ze een reis naar Thailand gewonnen. Deel aan de winnaars de algemene voorwaarden en het contract uit. De leerlingen die het contract hebben ondertekend, gaan automatisch akkoord met de algemene voorwaarden.

Wie de algemene voorwaarden goed heeft gelezen, zal opmerken dat artikel 6 het volgende vermeldt. Bespreek met de leerlingen de gevolgen van het niet lezen van de algemene voorwaarden.

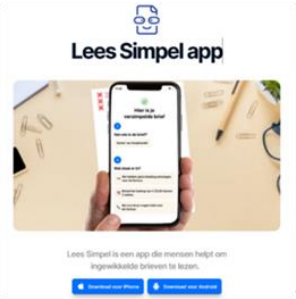
Artikel 6 - Promotie

- doordat de reiziger het contract van de promotie heeft ondertekend, gaat hij akkoord met de reisvoorwaarden, zijnde:
- de reisorganisatie neemt alle vervoerskosten voor de gewonnen reis op zich maar de verblijfskosten tijdens de reis zijn voor de reiziger. De verblijfsplaats voor de reis naar Thailand is Renaissance Phuket Resort & Spa, prijs voor 1 week is 1500 euro.
- daarnaast zullen de reizigers in de maanden mei, juni en juli van elk jaar tweewekelijks het gazon maaien van hun leerkracht.
- de reizigers zullen jaarlijks 100 euro storten voor de actie 'music for life'.

Wat geef ik als leerkracht zeker mee na deze opdrachten?

Als je de algemene voorwaarden niet goed leest kan je voor extra kosten komen te staan. Niet alleen bij het winnen van een reis, maar ook bij kleren kopen (verzendingskosten, retourvoorwaarden, niet alles kan bijvoorbeeld gratis verzonden of teruggestuurd worden).

Via de Lees Simpel app kunnen de leerlingen verschillende belangrijke brieven makkelijker lezen.

BUITENGEWOON MEER: BUDGETVRIENDELIJK WEEKENDJE WEG

Laat de leerlingen een budgetvriendelijk weekendje weg maken voor twee personen. De leerlingen moeten een zo goedkoop mogelijke, toch kwaliteitsvolle accommodatie, vervoersmiddel en activiteit zoeken om ter plaatse te doen.

- De bedoeling is dat de leerlingen tot een aantal conclusies komen in verband met budgetvriendelijk reizen. Volgende vragen kunnen aan bod komen:
- Wat is een realistische bestemming om in twee dagen heen te gaan? Denk aan de reistijd.
- Hoe wil je je verplaatsen naar je reisbestemming? Waar kan je met dit vervoersmiddel heen? Hoeveel zal dit kosten?

- In welke accommodatie wil je logeren? Airbnb? Hotel? B&B? Hostel? Appartement? Coach surfing? Denk ook aan ontbijt inbegrepen of niet.
- Afhankelijk van je accommodatie kan je zelf koken of moet je gaan eten. Waar zal je ontbijten, lunchen of dineren?
- Wat wil je doen op reis? Welke activiteiten zijn budgetvriendelijk? (Wandelen in de natuur, spelletjes spelen, een kerk of museum bezoeken, naar een pretpark, fiets huren, …)
- …

Bereken de totale kostprijs en vergelijk met elkaar.

BUITENGEWOON MEER: EIGEN UITSTAP ORGANISEREN

Was je van plan om met de leerlingen op uitstap te gaan? Verhoog de betrokkenheid en daag de leerlingen uit om zelf op zoek te gaan naar een budgetvriendelijke uitstap die ze ook echt kunnen doen met de klasgroep. De leerkracht stelt zelf het budget voorop.

OPDRACHT: REIZEN INVULLEN OP HET BUDGETPLAN

De leerlingen vullen het bedrag van hun reis in op het budgetplan. De leerlingen kunnen er ook voor kiezen om niet op reis te gaan. Opgelet! De bedragen op het schema zijn bedragen per maand.

Wat geef ik als leerkracht zeker mee na deze opdrachten?

Het kan zeker fijn zijn om op vakantie te gaan en even aan de realiteit te ontsnappen. Een weekend weg kan al veel doen, maar de prijzen kunnen oplopen. Het is belangrijk op voorhand stil te staan en een aantal keuzes af te wegen. Vb. Wel naar het pretpark, maar niet uitgebreid gaan eten.

Wil je graag eens op stap en maak je je zorgen over jouw budget, het reisbemiddelingskantoor ondersteunt mensen met een beperkt budget tijdens hun zoektocht naar budgetvriendelijke uitstappen.
https://iedereenverdientvakantie.be/nl/rap-op-stap

Leerlingen kunnen op de site van WatWat terecht om antwoorden terug te vinden op heel wat praktische vragen omtrent reizen. https://www.watwat.be/op-reis

2.2.14. EXTRA THEMA'S

2.2.14.1. CONSUMENTENKREDIETEN (WONINGKREDIETEN WORDEN NIET BESPROKEN)

BENODIGDHEDEN

Kalender en icoon met bom, oefenblaadje.

LEERDOEL

De leerlingen weten wat een consumentenkrediet inhoudt en kennen de gevaren van kredieten.

Dit extra thema sluit vlot aan bij een aantal **toeval kaarten**. Nadat je een aantal van onderstaande vervelende toeval kaarten hebt getrokken met de leerlingen, heb je een vertrekpunt om het in de klas te hebben over consumentenkredieten.

KLASGESPREK: KLASGESPREK OP BASIS VAN DE TOEVAL KAARTEN

De leerkracht koppelt aan een van bovenstaande toeval kaarten een kort inleidend klasgesprek.

- Kocht je al eens iets op afbetaling. Waarom?
- Zou je een krediet aangaan om iets noodzakelijk als een gsm/fiets/koelkast/regenjas te kopen?
- Waarvoor zou je zeker wel/niet een krediet aangaan?
- Zou je lenen om eten te kopen als het geld voor het einde van de maand op is?
  (Dit lijkt absurd en zullen veel leerlingen niet doen, maar dit kan bijvoorbeeld wel in de Carrefour. Wat is het verschil met lenen om andere noodzakelijke spullen te kopen? Let hiervoor op!)
- Wat zijn volgens jou de gevaren/nadelen van kredieten?
  (Schulden waar je geen zicht op hebt, maandelijkse afbetaling, geld lenen kost ook geld)

KLASGESPREK: JAN KOOPT EEN NIET NOODZAKELIJK OPBJECT OP AFBETALING (CASUS)

Het is belangrijk dat de leerlingen inzien dat iets kopen op afbetaling pas zal lukken als ze op het einde van de maand iets aan de kant kunnen zetten. Kan je niet sparen? Koop dan niet op afbetaling.

Jan koopt een nieuwe Playstation van €700. Hij doet dit op afbetaling want hij wil meteen spelen. Hij start dus een krediet op bij de elektrowinkel en betaalt €50 per maand af voor 16 maanden. Op het einde heeft hij €800 betaald, €100 extra dus. Na twee maanden spelen, merkt Jan op dat hij de afbetaling eigenlijk niet kan betalen. Jan heeft zijn volledige inkomen nodig om basisbehoeften te dekken zoals huur en eten.

Wat had Jan beter gedaan?

Wat geef ik als leerkracht zeker mee na deze opdrachten?

Als je iets wil kopen, spaar ervoor en doe het niet op afbetaling. Koop dus ook niets dat je niet meteen kan betalen.

LENEN OP AFBETALING = SCHULDEN MAKEN
Mensen die financiële problemen hebben en daarbovenop een consumentenkrediet aangaan, raken vaak nog meer in de schulden.

GELD LENEN KOST OOK GELD

Vraag die je jezelf altijd moet stellen: Heb je het voorwerp wel echt nodig? Ik stel de aankoop uit, slaap er een nachtje over. Heb je het de volgende dag ook nog nodig?

DE APP KLARNA

Klarna is een app waarmee je aankopen kunt doen en later betalen. Dit lijkt misschien handig, maar het brengt risico's met zich mee. Door nu te kopen en later te betalen, kun je snel meer uitgeven dan je eigenlijk kunt missen. Hierdoor kun je in de schulden komen. Bovendien rekent Klarna extra kosten of boetes als je niet op tijd betaalt.

OPGELET DUS! Testaankoop bezorgd over Klarna en andere 'Nu kopen, later betalen'-apps: "Geen controle op wie krediet afneemt" | VRT NWS: nieuws

KLASGESPREK: JAN KOOPT EEN NOODZAKELIJK VOORWERP OP AFBETALING (CASUS)

Kopen op afbetaling wordt best zo veel mogelijk vermeden. Sparen wordt aangeraden. Echter voor heel wat mensen lukt het echt niet om op het einde van de maand iets aan de kant te zetten. Voor deze groep kan een grote noodzakelijke kost (vervangen van kapotte, noodzakelijke toestellen) zorgen voor schulden.

De koelkast van Jan is kapot! Jan heeft dus echt een nieuwe koelkast nodig. Hij heeft echter geen spaargeld of reserve opgebouwd. Hij kan kiezen uit een aantal opties:

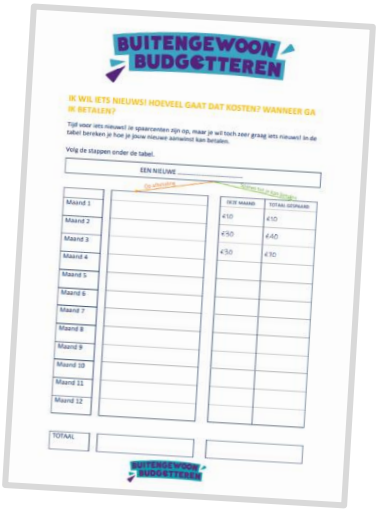
- ***Een koelkast op afbetaling kopen.*** *De koelkast zal op het einde van de rit veel duurder zijn.*
- ***Zonder koelkast te leven****. Dat wil zeggen dat hij dingen minder lang vers kan houden en vaker naar de winkel moet of dat hij geen restjes of open verpakkingen kan bewaren en heel wat eten zal moeten weggooien.*
- ***Tweedehands een goedkopere koelkast kopen.*** *Deze koelkasten kunnen meer energie verbruiken. De energiefactuur zal dus hoger zijn op het einde van het jaar.*
- ***Rondvragen binnen het netwerk.*** *Jan kan rondvragen in de buurt, bij familie of een weggeefsite bekijken. Deze keuze is niet altijd succesvol.*

Wat had Jan beter gedaan? Wat kan je doen om te vermijden dat je deze keuze moet maken, meer moet betalen?

Wat geef ik als leerkracht zeker mee na deze opdrachten?

Zorg er steeds voor dat je wat geld aan de kant hebt staan voor onverwachte gebeurtenissen. Zeker wanneer je al een krediet hebt lopen. Stel je voor dat Jan een spelconsole op afbetaling heeft gekocht en maandelijks 30 euro betaalt. Opeens gaat zijn koelkast stuk, dan komt er een extra afbetaling bovenop zijn huidige afbetaling. Zo wordt de 30 euro die haalbaar was opeens een onhaalbare 60 euro.

OPDRACHT + KLASGESPREK: KREDIET TOEPASSEN OP HET BUDGETPLAN

Neem *oefenblad 29: Ik wil iets nieuws! Hoeveel gaat dat kosten? Wanneer ga ik betalen?* en kopieer deze voor elke leerling.

Leerlingen kunnen in deze oefening drie verschillende producten kopen en kiezen ervoor om dit te doen op afbetaling of door te sparen.

Volgende vragen kunnen aan bod komen:

- Waarom heb je voor deze situatie gekozen?
- Welke negatieve gevolgen heeft het krediet op jouw budgetplan?
- Nu je weet wat de gevolgen zijn, zou je nog een krediet nemen?
- Welke tips zouden jullie aan elkaar geven om geen krediet te moeten aangaan?

Bekijk met de leerlingen hoe je aan het bedrag komt dat ze maandelijks moeten afbetalen? Voor de reis betalen de leerlingen bijvoorbeeld 11,5% jaarlijks kostenpercentage. Daarin zitten alle kosten: de kosten voor de kaart, de kredietkosten, …

KLASGESPREK VIDEO: VOOR HETZELFDE GELD

Bekijk met de leerlingen de aflevering van voor hetzelfde geld van 26/03/2016. Deze aflevering kan je bekijken op archief voor onderwijs als je een account hebt. Hoewel de volledige aflevering interessant kan zijn, gaat het van 28:25 tot 37:00 over consumentenkredieten:

https://onderwijs.hetarchief.be/item/kd1qf9x02n

Neem na afloop door wat de leerlingen meenemen uit deze video.

BUITENGEWOON MEER:

Wij hebben ervoor gekozen om kredieten niet in het budgetplan op te nemen, omdat dit demotiverend kan werken. Belangrijker is dat de leerlingen aan de hand van een ervaringsoefening de onmiddellijke gevolgen zien van hun kredietaankoop op het budget.

Via deze link kan je meer info terugvinden over kredieten: https://allesovercenten.be

Wat geef ik als leerkracht zeker mee na deze opdrachten?

Ga je een consumentenkrediet aan, doorknip de kaart om ze zeker niet meer te gebruiken en stuur een aangetekende brief naar de kredietuitgever waarin je de kaart opzegt. Dat is meestal BUY WAY PERSONAL FINANCE nv, kredietgever (KBO 0400 282 277 - RPR Brussel - FSMA 019542a - IBAN BE03 3101 2966 9484 - Boudewijnlaan 29 bus 2, 1000 Brussel) Opgelet! Dit adres vinden is al een opgave.

2.2.14.2. FRAUDE

BENODIGDHEDEN:
Computer en internet, beamer, oefenblaadjes, kopie phishingmail.

LEERDOEL:
De leerlingen kennen de meest voorkomende fraudetechnieken en krijgen inzicht hoe fraudeurs te werk gaan, waardoor ze zich beter kunnen beschermen tegen fraude of misbruik.

KLASGESPREK: FILMPJE 'Febelfin feat. Kurkdroog: hoe snel geven jongeren hun bankkaart in ruil voor geld?' EN ' Undercover bij criminelen. De waarheid over snel geld verdienen'

Toon aan de leerlingen het filmpje over phishing:

Febelfin feat. Kurkdroog: hoe snel geven jongeren hun bankkaart in ruil voor geld?
https://www.youtube.com/watch?v=ITlV5f3VsQo

Undercover bij criminelen. De waarheid over snel geld verdienen
https://www.youtube.com/watch?v=JNA_Ae6p3R4

Volgende vragen kunnen aan bod komen:

- Wie van jullie kende deze vorm van fraude?
- Zouden jullie je bankkaart en pincode zomaar aan iemand doorgeven?
- Wat zou je doen mocht je slachtoffer worden van deze vorm van fraude?
- ...

OPDRACHT: HERKENNEN PHISHINGMAILS

Surf met de leerlingen naar de website van safeonweb en laat de leerlingen de test maken over het herkennen van phishingmails.

https://www.safeonweb.be/nl/quiz/phishingtest

Differentiatiemogelijkheden

Variatie: Deze quiz kan je ook maken op papier. Neem het *oefenblad 30: Fraude* en kopieer deze voor elke leerling. Bespreek de resultaten klassikaal.

Variatie: Mail ook zelf eens een phishing bericht naar de leerlingen (met een ander e-mailadres). Wie zal de mail onderscheppen?

OPDRACHT: QUIZ OVER ONLINE VEILIGHEID

De leerlingen doen een online quiz om hun kennis over online veiligheid te testen.

https://www.cybersimple.be/en/quiz/teens

BUITENGEWOON MEER: KLASGESPREK: FILMPJE 'Phishing new style' (KBC) EN 'Hoe gaat phishing via de telefoon in zijn werk?' (KBC)

Toon aan de leerlingen de filmpjes over phishing:

Phishing new style (KBC)
https://www.youtube.com/watch?v=hj_OQlXSLIE

Hoe gaat phishing via de telefoon in zijn werk? (KBC)
https://www.youtube.com/watch?v=w7Jb7hqHZwc

Volgende vragen kunnen aan bod komen:

- Wie heeft al eens gehoord van deze vorm van fraude?
- Ken je iemand in je omgeving die dit al heeft meegemaakt?
- Wat zou je doen mocht de bank je plots opbellen om te melden dat er een probleem is?
- Hoe zou je reageren mocht je een mail krijgen waarin staat dat je bankapp nog niet werd geactiveerd? Zou je hierop ingaan?
- ...

BUITENGEWOON MEER: POSTER PHISHING

Hang de poster 'Phishing?' van Mediawijs op in jouw klas.

https://www.mediawijs.be/nl/tools/8-checks-om-phishing-te-voorkomen

Wat geef ik als leerkracht zeker mee na deze opdrachten?

GEEF NOOIT JE BANKGEGEVENS EN PINCODE DOOR!
De bank zal je nooit bellen om naar je bankgegevens of persoonlijke gegevens te vragen. De meeste communicatie van de bank gebeurt tegenwoordig via de banking app.

Zie je een verdachte mail, klik dan zeker niet op een link of doe geen betalingen. Verdacht wil zeggen:

- Taalfouten kunnen in de mail staan.
- Geen contactgegevens in de communicatie.
- Er wordt gesproken over een aanmaning, maar je bent zeker dat je nog geen eerste mail kreeg.
- Zoek de naam/organisatie van de afzender eens op online. Bestaat de organisatie, werkt die persoon daar ook echt?

Heb je toch een betaling gedaan? Blokkeer onmiddellijk je rekening via CardStop en dien een klacht in bij de politie of bij het meldpunt voor fraude
https://meldpunt.belgie.be/meldpunt/

2.2.14.3 GOKKEN

BENODIGDHEDEN

Internet, beamer en oefenblaadjes.

LEERDOEL

Leerlingen leren welke gevaren gokken met zich meebrengt. Door te oefenen verlaagt de drempel om gokken bespreekbaar te maken.

OPDRACHT: GOKKEN? DAKOSTWA!

Om met gokken in de klas aan de slag te gaan, werkte BIZ West-Vlaanderen een volledig pakket uit.

Alle onderdelen en downloads vind je via https://www.bizoostvlaanderen.be/aanbod/casino-dakostwa-lespakket-rond-gokken

DOELSTELLINGEN VAN HET LESPAKKET

- Preventief inzetten op het thema gokken, door jongeren voldoende te informeren. We willen jongeren meegeven dat gokken niet zonder gevolgen is.
- Vroeg detectie van risicovol gokgedrag. Met dit pakket hopen we dat jongeren die gokken zich bewuster worden van de mogelijke valkuilen en gevaren die gokken met zich meebrengt.
- Jongeren de weg tonen naar instanties waar ze terecht kunnen voor hulp en advies.

DOELGROEP

- Het lespakket richt zich tot jongeren vanaf 16 jaar. Mits aanpassingen aan het niveau van de groep kan het pakket ook ruimer gebruikt worden.
- Elk onderdeel van het pakket kan je aanpassen of afzonderlijk gebruiken.

GROEPSGROOTTE

- Een groep van 15 à 20 deelnemers is ideaal.

DUUR

- Het doorlopen van het volledige pakket neemt ongeveer twee lesuren in beslag. Je kan dit ook korter maken door enkele opdrachten weg te laten.

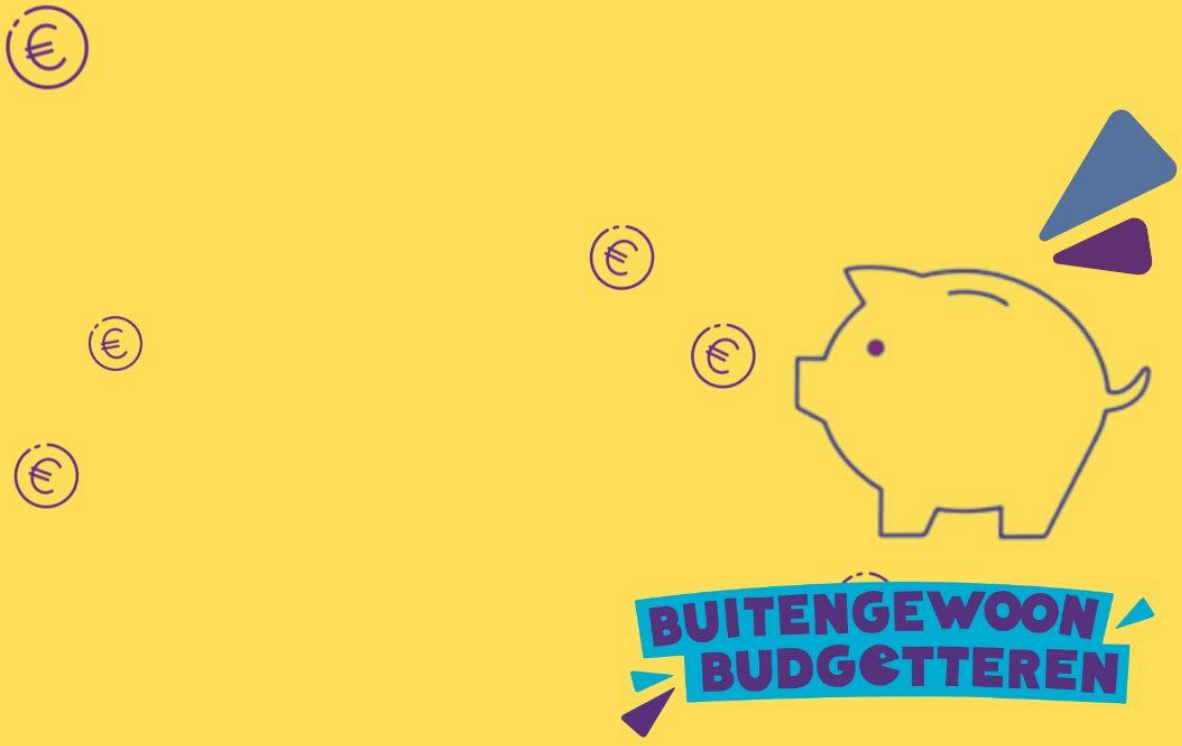
MATERIAAL

- Er is een begeleidende PowerPoint met bijhorende bijlagen voorhanden.
- De leerlingen hebben hun smartphone met de WAKOSTA?!-app nodig. Indien er geen smartphone beschikbaar is, kunnen ze hun budget noteren op papier.
- Bij elk onderdeel wordt verwezen naar eventuele extra benodigdheden.

BUITENGEWOON MEER: GOKKEN

Meer info over gokken kan je terugvinden op de volgende website:
https://weliswaar.be/gokgedrag-bij-jongeren

3. EINDBESPREKING

3. EINDBESPREKING

LEERDOEL

Leerlingen leren reflecteren over hun huidige bestedingspatroon van nu en leren inschatten wat hun bestedingspatroon zal zijn als ze alleen gaan wonen.

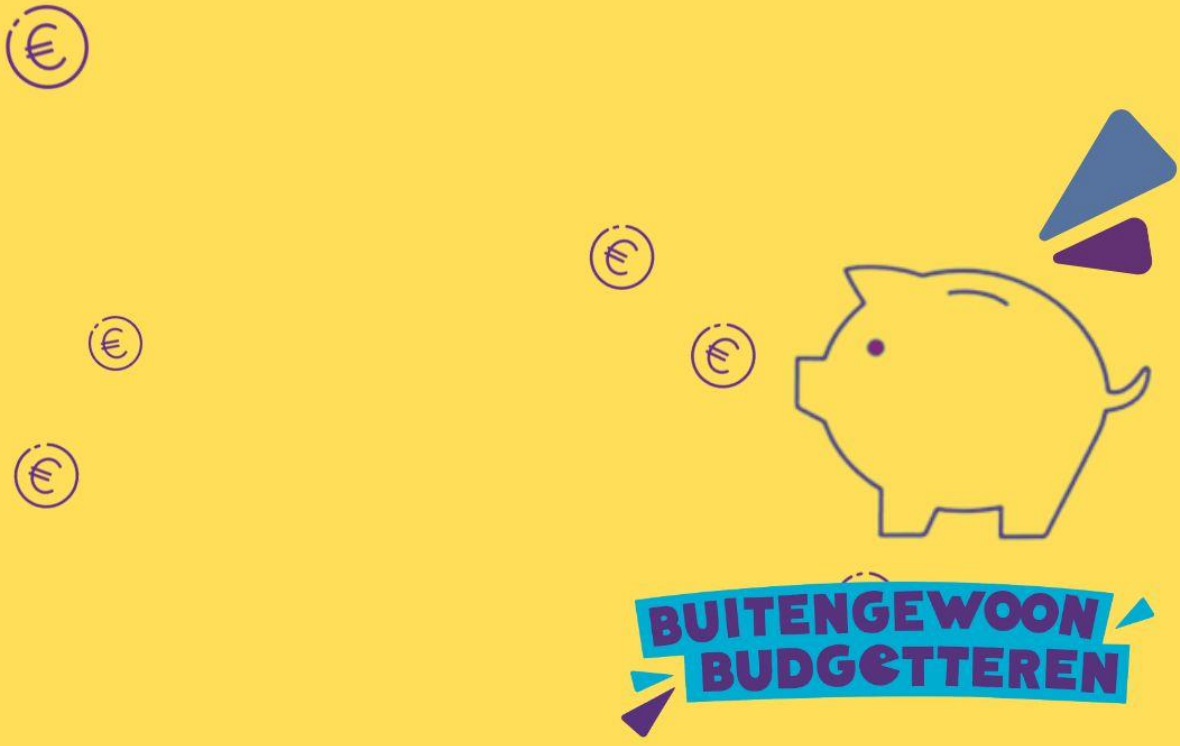
Geef bij deze eindbespreking zeker mee dat er hulp voorhanden is bij (financiële) problemen en waar je die kan vinden (bij het OCMW in je gemeente & het CAW of JAC in je buurt). Benadruk het belang van het op tijd vragen van hulp.

Mogelijke reflectievragen kunnen aan bod komen:

- Vinden jullie een woning huren duur? Of blijkt het toch wat mee te vallen?
- Welke kosten komen allemaal kijken bij het huren van een woning?
- Welke impact heeft dit op je inkomen?
- Denken jullie dat de energiebesparende tips een grote invloed hebben op je budget? Wat zou je nog meer kunnen doen om te besparen op energie?
- Waarom is een mutualiteitsbijdrage verplicht?
- Waar in je buurt kan je een dienst vinden die je kan helpen met je persoonlijke problemen?
- Wat zou jij doen mocht je een aantal facturen niet meer kunnen betalen?
- Hoeveel hebben jullie uitgegeven in de supermarkt?
- Schrikken jullie hiervan of konden jullie dit inschatten?
- Wat zijn de grootste kosten?
- Wie elke middag een broodje koopt: hoeveel kost dit op maandbasis?
- Koop jij eerder de A-merken (dure merken in de winkel), de B-merken (huismerken) of C-merken (witte producten)? Waarom wel, waarom niet?
- Zouden jullie ingaan op een koppelverkoop van een gsm met een abonnement? Waarom wel, waarom niet? Wat zijn de gevolgen hiervan?
- Waar kopen jullie je kleding? Kopen jullie tweedehands? In de solden? Hoe zouden jullie kunnen besparen op kleding?
- Geven jullie veel geld uit aan ontspanning? Of vinden jullie dat ontspanning niet duur hoeft te zijn? Hoe belangrijk vinden jullie ontspanning?
- Wat vinden jullie van deze uitspraak: ‘door veel te gokken kan je naast geld ook vrienden verliezen’?
- Waar kan je terecht als jijzelf of iemand van je vrienden vragen heeft over gokken?
- Was het inkomen dat jullie kregen voldoende? Wat zou het verschil zijn met andere inkomens?
- Hoeveel denk je later te verdienen?
- Weten jullie hoeveel je ouders verdienen?

- Was het moeilijk om een woning te kiezen en heb je de woning gekozen die je wilde of was dit niet mogelijk?
- Wie had genoeg geld om een maand rond te komen met zijn of haar budget? Wie niet?
- Welke uitgaven nemen de grootste hap uit je budget?
- Heeft het doorlopen van de kalender je aangezet om anders om te gaan met de uitgaven die je nu al hebt?
- Ben jij je nu meer bewust over de kosten/uitgaven die je ouders hebben?
- Wat zal je zeker onthouden uit de oefeningen? Laat iedereen 1 ding opschrijven en neem dit door.
- Hebben jullie aan het eind geld over gehad voor ontspanning? Indien er weinig geld over was, zou je ontspanning kunnen weglaten? Welke gevolgen zou dit kunnen hebben?
- Zijn er mensen die geld over hadden? Wat zouden jullie hiermee doen?
- Zijn er veel onverwachte dingen voorgevallen?
- Wat is het belang van sparen?
- Zou je overwegen om geld te lenen voor bepaalde dingen, bijvoorbeeld voor een huis of een auto? Zou je ook willen lenen voor een GSM of voor een televisie? Wat zijn de voor- en nadelen van geld lenen?
- Waarop zou je kunnen besparen? Is dit moeilijk? Vraagt dit veel inspanning(en)?
- Wat zou jij doen als je geld tekort hebt?
- Weet je waar je terecht kan voor financiële problemen? Zou je durven hulp vragen als het moeilijk is?

4. OEFENBLADEREN

4. OEFENBLADEREN

OEFENBLAD 1	Tips bij post en facturen
OEFENBLAD 2	Domiciliëringsopdracht of doorlopende betaling?
OEFENBLAD 3	Uitgaven van een gemiddeld gezin (taart)
OEFENBLAD 4	Uitgaven van een gemiddeld gezin (budgetmeter)
OEFENBLAD 5	Zoek mij! Vaste kosten, maandelijkse kosten of leefgeld
OEFENBLAD 6	Op onderzoek: soorten inkomsten
OEFENBLAD 7	Op jacht naar inkomsten
OEFENBLAD 8	Onderdelen van de loonfiche
OEFENBLAD 9	Checklist wonen
OEFENBLAD 10	Mindmap: een woning bezoeken
OEFENBLAD 11	Fouten in het huurcontract
OEFENBLAD 12	Energieovernamedocument
OEFENBLAD 13	Contactenblad
OEFENBLAD 14	Plaatsbeschrijving
OEFENBLAD 15	Iets kapot? Wie moet het betalen en herstellen?
OEFENBLAD 16	Energietips
OEFENBLAD 17	Ben ik wel verzekerd? stappenplan
OEFENBLAD 18	Welke verzekering heeft x nodig?
OEFENBLAD 19	Is mijn gezondheid wel verzekerd?
OEFENBLAD 20	Geconventioneerd ...? Wat is dat?
OEFENBLAD 21	Mijn mutualiteit kiezen
OEFENBLAD 22	Belastingen, ver van mijn bed?
OEFENBLAD 23	ABC Wat moet ik kopen?
OEFENBLAD 24	Besparen door de eenheidsprijs te bekijken
OEFENBLAD 25	Verkooptrucs

OEFENBLAD 26 Bingo in de winkel

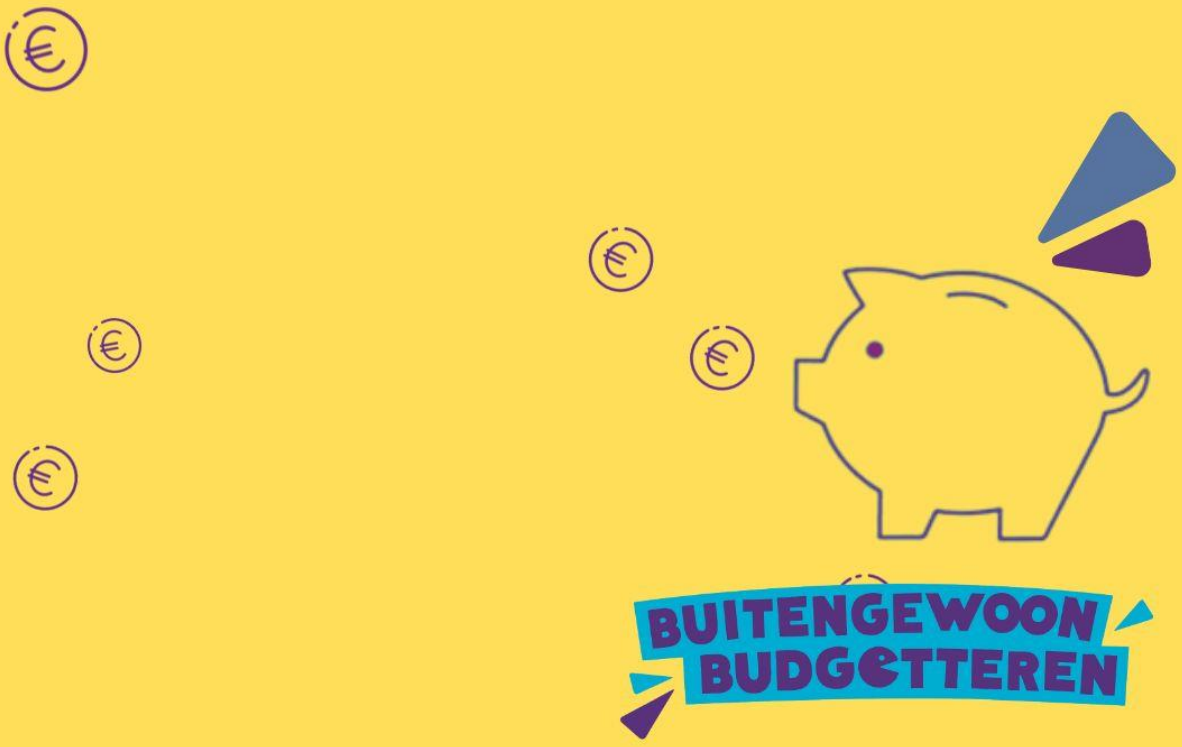
OEFENBLAD 27 Van hier naar daar (vervoerskosten vergelijken)

OEFENBLAD 28 Autoverzekering bekijken

OEFENBLAD 29 Ik wil iets nieuws! Hoeveel gaat dat kosten? Wanneer ga ik betalen?

OEFENBLAD 30 Fraude

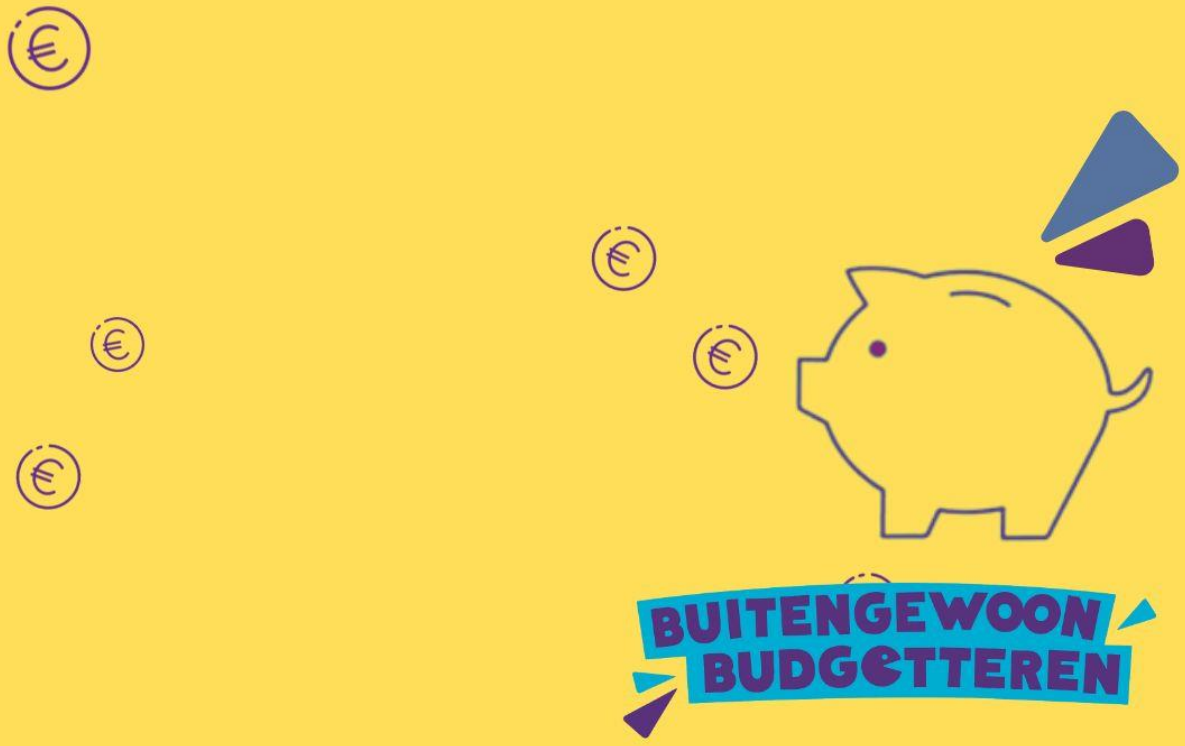
5. VERBETERSLEUTELS

5. VERBETERSLEUTELS

VERBETERSLEUTEL 0	Inkomsten en uitgaven polaroids
VERBETERSLEUTEL 1	Tips bij post en facturen
VERBETERSLEUTEL 2	Domiciliëringsopdracht of doorlopende betaling?
VERBETERSLEUTEL 3	Uitgaven van een gemiddeld gezin (taart)
VERBETERSLEUTEL 4	Uitgaven van een gemiddeld gezin (budgetmeter)
VERBETERSLEUTEL 5	Zoek mij! Vaste kosten, maandelijkse kosten of leefgeld
VERBETERSLEUTEL 7	Op jacht naar inkomsten
VERBETERSLEUTEL 8	Onderdelen van de loonfiche
VERBETERSLEUTEL 15	Iets kapot? Wie moet het betalen en herstellen?
VERBETERSLEUTEL 17	Ben ik wel verzekerd? stappenplan
VERBETERSLEUTEL 18	Welke verzekering heeft x nodig?
VERBETERSLEUTEL 19	Is mijn gezondheid wel verzekerd?
VERBETERSLEUTEL 20	Geconventioneerd…? Wat is dat?
VERBETERSLEUTEL 22	Belastingen ver van mijn bed
VERBETERSLEUTEL 25	Verkooptrucs
VERBETERSLEUTEL 28	Autoverzekering bekijken
VERBETERSLEUTEL 29	Ik wil iets nieuws! Hoeveel gaat dat kosten? Wanneer ga ik betalen?
VERBETERSLEUTEL 30	Fraude

6. BIJLAGEN

6. BIJLAGEN

BIJLAGE 1 Challenges

BIJLAGE 2 Zelf tets geldtype

BIJLAGE 3 Facturen uit de post

BIJLAGE 4 Domiciliëring en doorlopende opdracht

BIJLAGE 5 Budgetplan

BIJLAGE 6 Herstellingen in de huurwoning: Wie moet wat betalen?

BIJLAGE 7 De woonmeter vuistregels

BIJLAGE 8 Energieverbruik: Hoe zit dat?

BIJLAGE 9 Praatplaten energie + tips

BIJLAGE 10 Internet en GSM abonnementen

BIJLAGE 11 Besparen in de gezondheidszorg

BIJLAGE 12 Seizoensgebonden groeten en fruit

BIJLAGE 13 Kaartjes reclame- en verkooptechnieken

BIJLAGE 14 Auto's en prijzen

BIJLAGE 15 Reiscontract en algemene voorwaarden wedstrijd Thailand

7. BRONVERMELDING

Besparen op energie en water. (z.d.). Fluvius. https://www.fluvius.be/nl/thema/besparen-op-energie-en-water?app-refresh=1675263716940

Consumentenkrediet | FOD Economie. (z.d.). https://economie.fgov.be/nl/themas/financiele-diensten/consumentenkrediet

Cybersimpel.be: leer je beter te beschermen op het internet. (z.d.). Cybersimpel.be. https://www.cybersimple.be/nl

Demobank. (z.d.). Wikifin. https://www.wikifin.be/nl/demobank

Financiën, F. (z.d.). *FOD Financiën - belastingaangifte*. https://www.mijneersteaangifte.be/index-nl.html

FSMA - Let op voor fraude. (z.d.). https://www.fsma.be/nl/let-op-voor-fraude

Gezondheid - Zorgverleners - Burger. (z.d.). https://www.socialsecurity.be/citizen/nl/gezondheid/zorgverleners

Gokgedrag bij jongeren. (z.d.). Weliswaar. https://weliswaar.be/gokgedrag-bij-jongeren

Hoe kan ik sluipverbruik opsporen en voorkomen? (z.d.). Energids. https://www.energids.be/nl/vraag-antwoord/hoe-kan-ik-sluipverbruik-opsporen-en-voorkomen/698/

Hoeveel kost een psycholoog? (z.d.). WAT WAT. https://www.watwat.be/naar-de-psycholoog/hoeveel-kost-een-psycholoog

Mediawijs. (z.d.). *8 checks om phishing te voorkomen*. https://www.mediawijs.be/nl/tools/8-checks-om-phishing-te-voorkomen

Onder welke voorwaarden heb je recht op een inkomensvervangende tegemoetkoming (IVT)? | Helder Recht - Juridische informatie in klare taal. (z.d.). https://www.helderrecht.be/nl/vraag/onder-welke-voorwaarden-heb-je-recht-op-een-inkomensvervangende-tegemoetkoming-ivt

Onthaal - RIZIV. (z.d.). https://www.riziv.fgov.be/nl/Paginas/default.aspx

Seizoenskalender | Velt. (z.d.). https://velt.nu/seizoenskalender?field_groente_target_id=All

Uw energiecontract na een verhuis. (z.d.). VREG. https://www.vreg.be/nl/faq/uw-energiecontract-na-een-verhuis

Velt. (z.d.). *Seizoenskalender*. http://www.degezondeapotheker.nl/PDF/kalender.pdf

Vlaams Huurdersplatform vzw. (z.d.). *VHP -*. Huurdersplatform. https://huurdersplatform.be

Wat is een bruto- en een nettoloon? | Helder Recht - Juridische informatie in klare taal. (z.d.). https://www.helderrecht.be/nl/vraag/wat-een-bruto-en-een-nettoloon

Wat is OverKop? | OverKop. (z.d.). https://www.overkop.be/wat-overkop

Wat staat er op je loonbrief? (z.d.). https://www.guidea.be/Nieuws/Artikel/Id/888/Wat-staat-er-op-je-loonbrief

Welkom op HZIV | HZIV. (z.d.). https://www.caami-hziv.fgov.be/nl

Ziekte- en hospitalisatieverzekering | FOD Economie. (z.d.). https://economie.fgov.be/nl/themas/financiele-diensten/verzekeringen/ziekte-en

Ziekteverzekering. (z.d.). www.vlaanderen.be. https://www.vlaanderen.be/ziekteverzekering

Deze apps verbruiken het meeste mobiele data. (n.d.). Telenet Business. https://www2.telenet.be/business/nl/soho/inspiratie/dataverbruik-per-app.html

Stad Gent. (2020, februari). *Een Woning huren en verhuren*. Geraadpleegd op 1 februari 2023, van https://stad.gent/sites/default/files/media/documents/19_02162_wonen_nieuwhuurdecreet%202020_BROCH_St_A4_LR.pdf

Sury, C. (2020, december). *Vermijd de valkuilen van een consumentenkrediet*. De Tijd. Geraadpleegd op 1 februari 2023, van https://www.tijd.be/netto/bankieren-en-verzekeren/lenen/vermijd-de-valkuilen-van-een-consumentenkrediet/10278516.html

NOS Jeugdjournaal. (2022, 3 januari). *Afvalberg met oude kleding wordt groter en groter*. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=QQuMe-ABq5g

Testaankoop. (2022a, februari 10). *Hoeveel kost het om een huisdier te hebben?* www.test-aankoop.be. https://www.test-aankoop.be/woning-energie/doehetzelf-tuin/nieuws/kosten-huisdier

Autodelen iets voor mij? (2022, 15 februari). Autodelen. https://www.autodelen.net/nl/autodelen-iets-voor-mij/

Testaankoop. (2021, 25 februari). *Welke autoverzekering kiezen?* www.test-aankoop.be. https://www.test-aankoop.be/geld/autoverzekeringen/dossier/welke-autoverzekering-kiezen

aHealthylifeNL. (2018, 3 maart). *De 22 meest gebruikte verkooptrucs in de supermarkt*. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=thGLo4fjdFE

Vereniging van Wijkgezondheidscentra. (2022, 9 maart). *Home*. VWGC. https://vwgc.be/

Nws, V. (2022, 12 maart). *"De inspecteur" doet de winkelkar-test: "Vooral bekende merken, pasta en brood zijn duurder"*. vrtnws.be. https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2022/03/11/de-inspecteur-doet-de-winkelkar-test-vooral-bekende-merken-pa/

VRT. (2014, 26 maart). *Voor hetzefde geld* [Video].

Veel gestelde huurvragen. (2020, 30 maart). VHP. https://huurdersplatform.be/hb/veel-gestelde-vragen/

Mediawijs. (2022a, april 5). *9 (on)opvallende vormen van reclame*. https://www.mediawijs.be/nl/artikels/9-onopvallende-vormen-van-reclame

Mediawijs. (2022b, april 5). *Wat is reclame?* https://www.mediawijs.be/nl/artikels/wat-reclame

Testaankoop. (2019, 12 april). *Smartphone + abonnement: is koppelverkoop werkelijk voordeliger?* www.test-aankoop.be. https://www.test-aankoop.be/hightech/gsms-en-smartphones/dossier/smartphone-plus-abonnement-is-koppelverkoop-werkelijk-voordeliger

Testaankoop. (2022b, mei 9). *Wat is een reisbijstandsverzekering?* www.test-aankoop.be. https://www.test-aankoop.be/geld/reisbijstandsverzekeringen/dossier/wat-is-reisbijstandsverzekering

Mediawijs. (2022c, juli 20). *wat is phishing?* https://www.mediawijs.be/nl/artikels/wat-phishing

BIZ West-Vlaanderen. (2022a, september 7). *Budgetteren DIY*. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=VCf-PCXlQtc

BIZ West-Vlaanderen. (2022b, september 7). *Budgetteren, wat is dat?* YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=D9N4tEyGLgY

BIZ West-Vlaanderen. (2022c, september 7). *Een verzekering, wat is dat?* YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=tLxJkFM6XPg

BIZ West-Vlaanderen. (2022d, september 7). *Sparen DIY*. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=CN_6Sy9URD8

BIZ West-Vlaanderen. (2022e, september 7). *Sparen, wat is dat?* YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=mF9Sw7ThcqI

BIZ West-Vlaanderen. (2022f, september 7). *Verzekeren DIY*. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=6ru3mWOQ6Y0

BIZ West-Vlaanderen. (2022g, september 7). *Welke verzekeringen zijn er?* YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=Wxpsyxzm-LA

Huishoudbudget | Statbel. (2021, 15 september). https://statbel.fgov.be/nl/themas/huishoudens/huishoudbudget

I got my mind on my money and my money on my mind. (2022, 27 september). Mijn geld en ik. https://mijngeldenik.be/money

Registratie huurcontract. (2021, 14 oktober). FOD Financiën. https://financien.belgium.be/nl/particulieren/woning/huren-verhuren/registratie-huurcontract

Selleslagh, D. (2018, 18 oktober). *Kies de verzekeringen die bij u passen*. De Tijd. Geraadpleegd op 1 februari 2023, van https://www.tijd.be/netto/dossiers/verzekeringsgids-2018.html

1 december: indexaanpassing van het leefloon | Helder Recht - Juridische informatie in klare taal. (z.d.). https://www.helderrecht.be/nl/nieuws/1-december-indexaanpassing-van-het-leefloon

Testaankoop. (2022c, december 7). *Deze huismerken zijn van gelijke kwaliteit als A-merken*. www.test-aankoop.be. https://www.test-aankoop.be/familie-prive/supermarkten/nieuws/prijs-kwaliteit-huismerken-a-merken

Wikifin. (2018a, december 14). *Hoe behoud ik overzicht over mijn inkomsten en uitgaven?* YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=jKo9nx9eS5E

Wikifin. (2018b, december 14). *Hoe behoud ik overzicht over mijn inkomsten en uitgaven?* YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=jKo9nx9eS5E